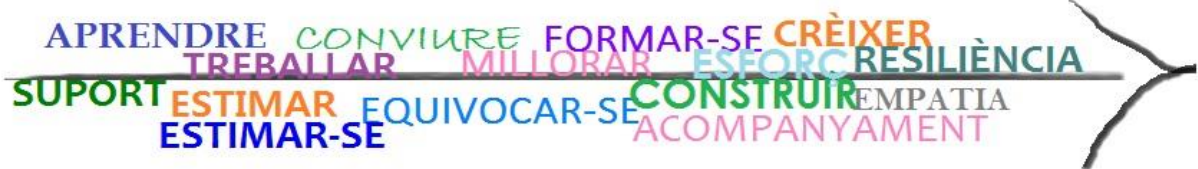

L'ACOMPANYAMENT SOCIOEDUCATIU ALS JOVES EXTUTELATS DEL CAMP DE TARRAGONA.

TREBALL DE FI DE GRAU

Grau d'Educació Social

Autora: JUDIT VALCÁRCEL VERNET

Tutor: JORDI SOLÉ BLANCH

Any: 2015

Agraïments

Aquest estudi no s'hagués pogut realitzar sense la col·laboració de tot un conjunt de persones. Gràcies al seu ajut, participació, temps dedicat i interès pel treball que s'ha estat realitzant, es pot afirmar que les dades proporcionades parteixen de persones que coneixen molt bé la temàtica estudiada, i de les quals he après molt:

- Al Sr. Sisco Montamat per oferir-me tots els seus coneixements en les entrevistes i les vistes realitzades a l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats del Camp de Tarragona.
- A la Sra. Laura Andreu i a la Sra. Raquel, per haver-me convidat al vostre espai de treball, per haver accedit a fer una entrevista que va resultar didàctica i molt motivadora però, també, pel vostre interès pel treball.
- A tots els educadors i educadores que van participar a les entrevistes, gràcies per facilitar-me tota la informació i per ajudar-me a contactar amb els joves.
- A en Mali, en Manel, el David i la Sara, per permetre'm entrar una mica en la vostra vida, i m'expliquéssiu amb tanta confiança les vostres experiències. Els que més en sabeu, sou vosaltres.
- Al Dr. Jordi Solé Blanch per haver-me acompanyat en tot el procés del treball, per animar-me en el mateix, i per facilitar-me la informació necessària per a la seva construcció.
- A la meva companya i amiga Cali Izquierdo, per ajudar-me sempre que ho he necessitat i animar-me sempre.

Moltes gràcies!

RESUM

A través del present estudi, es pretén fer una aproximació al paper de l'educador/a social en els recursos d'acompanyament al jove extutelat del Camp de Tarragona, i copsar les vivències d'alguns joves que estan o han estat acompanyats en els mateixos. A més, l'anàlisi s'ha concretat en l'experiència dels joves extutelats que han estat prèviament acollits en un centre de protecció a la infància i l'adolescència. Com a metodologia d'investigació qualitativa, l'instrument principal de recollida de dades ha estat l'entrevista semiestructurada a educador/es socials de diferents recursos d'acompanyament al jove extutelat, i a alguns joves que estan o han estat acompanyats en aquests recursos. Els resultats de l'estudi revelen que: Respecte el paper de l'educador/a social, l'acompanyament socioeducatiu al jove extutelat és clau per a oferir-los un suport emocional, empoderador, socialitzador i educatiu. Respecte als joves entrevistats, s'ha evidenciat la necessitat de treballar la promoció de l'autonomia plena prèviament a l'ingrés als recursos de l'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat.

Paraules clau: educador/a social, joves, extutelat, acompanyament, suport, pis assistit/residencial.

RESUMEN

A través del presente estudio, se pretende hacer una aproximación al papel del educador/a social en los recursos de acompañamiento al joven extutelado del Camp de Tarragona, y recoger las experiencias de algunos jóvenes que están o han sido acompañados en los mismos. Además, el análisis se ha concretado en la experiencia de los jóvenes extutelados que han sido previamente acogidos en un centro de protección a la infancia y la adolescencia. Como metodología de investigación cualitativa, el instrumento principal de recogida de datos ha sido la entrevista semiestructurada a educadores sociales de diferentes recursos de acompañamiento al joven extutelado, y a algunos jóvenes que están o han sido

acompañados en estos recursos. Los resultados del estudio revelan: Respecto al papel del educador/a social, el acompañamiento socioeducativo al joven extutelado es clave para ofrecerles un apoyo emocional, empoderador, socializador y educativo. Respecto a jóvenes entrevistados, se ha evidenciado la necesidad de trabajar la promoción de la autonomía plena mucho antes del ingreso a los recursos del Área de Suport al Jove Tutelat i Extutelat.

Palabras clave: educador/a social, jóvenes, extutelado, acompañamiento, apoyo, piso asistido/residencial.

ABSTRACT

This study aims to do an approach to the role of the community worker in the support resources to the youngster in the Field of Tarragona. And it also grasps the experiences of some youngsters that are or have been supported there. Besides, the analysis has concentered in the experience of the youngsters who has been previously received in a caring centre. It has realised a qualitative research: the main research instrument has been the in-depth-interview to some professionals who work at different resources of accompaniment to the youngster and in-depth-interview to some youngsters who are or have been accompanied in these resources. The results of this study reveal that the role of community worker at those resources is important to offer them an emotional support, self-confidence, empowerment and educational tools. As the interviewed youngsters, we've demonstrated the need to work with them the full autonomy promotion before the entry to the resources of Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat.

Key words: community worker, youngster, support, accompaniment, assistance flat.

ÍNDEX

1. Introducció	5
1.1 Justificació i plantejament del problema.....	6
1.2 Objectius	8
2. Disseny de la recerca	10
2.1 L'anàlisi documental.....	10
2.2. Les entrevistes semiestructurades	11
3. Els joves extutelats: Trajectes de vida cap a l'autonomia	15
3.1 La joventut i els processos d'emancipació.....	15
3.2 Els processos d'emancipació dels joves extutelats	19
4. Resultats de la recerca	24
4.1 Els joves extutelats: marc legal.....	24
4.2 Escenaris: recursos d'acompanyament al jove extutelat al Camp de Tarragona.	27
4.2.1 L'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat (ASJTET).....	27
4.2.2 El Servei Educatiu de Transició Cap a una Autonomia Plena a la Societat (SETCAPS). 31	
4.2.3 Fundació Suport Social / Fundació Projecte i Vida	32
4.2.4 La Casa de Joves de Vila-Seca	32
4.3 Discursos: La veu dels professionals.....	33
4.4 Relats: la veu dels joves extutelats	43
5. Discussió	53
6. Propostes de millora	62
7. Conclusions	64
8. Bibliografia	66

1. Introducció

L'acompanyament socioeducatiu als joves extutelats és un àmbit de l'educació social que situa la figura del professional com a guia i portador d'eines i recursos als joves d'entre 18 i 21 anys, que han estat en situació de protecció per part de l'administració, i que en aquesta etapa de la seva vida, necessiten suport per assolir l'autonomia plena.

L'emancipació dels joves en l'actualitat és un objectiu difícil, donat el context social, econòmic, formatiu i laboral en què ens trobem. És per aquest motiu que es fa necessari repensar estratègies socioeducatives que s'adaptin a l'entorn i que permetin crear un espai estable on els joves extutelats puguin treballar l'autonomia plena, en una edat en què actualment molts dels joves encara no hi estan preparats del tot i en un context socioeconòmic que no facilita aquest procés.

La realització d'aquest estudi és fruit de l'interès per conèixer les possibilitats i les limitacions de la pràctica socioeducativa amb els joves extutelats, a l'hora de treballar l'assoliment de l'autonomia plena i l'emancipació, tenint en compte les dificultats afegides en què es troba aquest col·lectiu i la figura de l'educador/a social en aquests processos.

1.1 Justificació i plantejament del problema

L'emancipació suposa tot un repte per als joves avui en dia. El context econòmic i social actual dificulta, però, aquest procés. Tot i que la precarietat laboral (contractes temporals, baixos salaris, etc.) ja es feia evident abans de la crisi econòmica en els joves de 16 a 20 anys poc qualificats, actualment aquesta situació s'ha agreujat per la creixent inseguretat econòmica i laboral a l'hora que s'ha ampliat als joves amb formacions més completes i edats més avançades. Tal com demostren diversos estudis, la crisi econòmica ha provocat un empitjorament de la situació del mercat laboral en la població jove tan pel que fa a la precarietat laboral com les altes taxes d'atur (Barranco, et. al; 2014).

Aquesta situació incideix de manera directa en la manera amb la qual els joves porten a terme les seves transicions formatives, residencials i familiars (Moreno , López Segado; 2010: 74). En aquest sentit, l'emancipació dels joves forma part d'un conjunt de processos que venen determinats per factors com la formació, les residències i la família. Així, doncs, l'edat d'emancipació dels joves s'ha anat allargant tant per motius laborals, com per les mancances d'accés a un habitatge i la prolongació dels cicles formatius a edats cada vegada més avançades.

La situació s'agreuja en el cas dels joves extutelats. L'actual situació laboral ha esdevingut un gran entrebanc en el seu procés d'assoliment de l'autonomia plena. En aquest cas, ens trobem davant d'uns joves que han patit una situació de desemparament que els ha portat a ser protegits per l'administració mentre eren menors d'edat.

Les circumstàncies de cadascun d'ells són molt diferents però comparteixen el fet de fer-se grans per obligació, abans del que succeeix entre els seus coetanis. Per ells, el fet de fer 18 anys representa haver de fer-se càrrec d'ells mateixos i moltes vegades es troben que encara tenen nivells d'estudis baixos o no disposen de recursos econòmics propis. Així mateix, no acostumen a disposar d'una xarxa de suport sòlida al seu voltant. Finalment, la immaduresa pròpia de

l'edat fa que el procés d'emancipació d'aquests joves els agafi encara poc preparats per assumir les responsabilitats pròpies d'una vida adulta.

Els equips educatius dels CRAE i els EAIA de referència estableixen amb aquests joves un pla de treball per tal de preparar el moment de l'emancipació. És en aquest moment en el qual es deriva al noi/noia a l'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat (ASJTET), d'es don se li ofereixen els diferents recursos: pisos assistits, prestacions econòmiques, orientació laboral i formativa, etc. De manera general, doncs, hi ha serveis que contempnen l'acompanyament a aquest col·lectiu. Tot i això, quan el període d'acompanyament institucional acaba, han de seguir el seu camí sols.

L'acompanyament socioeducatiu que duen a terme els professionals de l'educació social amb els joves extutelats és d'especial rellevància ja que els proporcionen les eines per a fer un gran pas endavant: l'assoliment d'una autonomia plena. Així, doncs, en aquest TFG pretenem aprofundir en l'anàlisi dels recursos existents en el procés de transició cap a l'autonomia plena d'aquests joves, així com el paper que porta a terme l'educador social com a figura professional de suport en diferents recursos d'acompanyament als joves extutelats. Finalment, ens centrarem en els recursos existents al camp de Tarragona.

1.2 Objectius

L'anàlisi d'aquest TFG no pretén donar compte de tots els recursos existents al camp de Tarragona, sinó de fer un abordatge qualitatiu que ens permeti recollir la visió dels dos agents implicats: els joves extutelats i els educadors socials que treballen amb ells des dels diferents serveis que se'ls hi ofereixen. Per aquest motiu, aquest treball planteja un doble objectiu:

- Descriure i analitzar el paper de l'educador social. Estudiarem el treball socioeducatiu que es realitza des de l'Àrea de Suport del Jove tutelat i Extutelat de Tarragona (ASJTET), coneixent els diferents recursos d'aquest territori i el tipus de suport que ofereixen: laboral, d'habitatge, jurídic i econòmic.

Estudiar la realitat d'aquests recursos ens permetrà conèixer les eines de què disposen els educadors socials per acompanyar als joves, com es treballa i què es treballa amb ells. Abordarem també les característiques de l'entorn institucional i administratiu, elements que no sempre faciliten la tasca dels professionals.

- Recollir el punt de vista dels joves extutelats. Paral·lelament, estudiarem la vivència d'alguns joves que han passat pels recursos de l'ASJTET, incidint en els joves que han estat acollits en un Centre Residencial d'Acció Educativa (CRAE).

Sabent del cert que cada jove té una història de vida pròpia i que cadascun d'ells ha tingut una experiència diferent en els recursos, no pretenem generalitzar ni fer una valoració dels mateixos a partir de les seves experiències, sinó donar a conèixer la incidència que tenen en els seus processos d'emancipació i les possibilitats que els ofereixen. Des d'aquesta perspectiva volem explorar les possibilitats i límits de l'educació social, com es realitza el suport socioeducatiu des dels diferents recursos i com ho viuen els seus protagonistes.

D'acord amb aquests objectius genèrics, s'hi desenvolupen els objectius específics següents:

1. Descriure i analitzar les dificultats d'emancipació dels joves extutelats en la societat actual
2. Remarcar la importància dels efectes institucionals dels joves que han estat acollits en un CRAE i com s'evidencien en el moment de treballar la seva autonomia plena.
3. Avaluar la tipologia i adequació dels recursos de suport per als joves extutelats de l'administració i, en concret, els despleats al camp de Tarragona.
4. Analitzar la pràctica socioeducativa que es porta a terme en els recursos d'acompanyament del jove extutelat, emfatitzant en les possibilitats i els límits de la mateixa.
5. Assenyalar la importància de comptar amb un referent que acompanyi als joves extutelats en el seu procés cap a l'autonomia plena.

2. Disseny de la recerca

Per tal de donar resposta als objectius plantejats, la recerca ha seguit un disseny exploratori i descriptiu utilitzant una metodologia qualitativa des de la qual s'han desenvolupat les tasques següents: en primer lloc, s'ha realitzat un exhaustiu anàlisi documental dels diferents recursos de l'Àrea de Suport del Jove Tutelat i Extutelat; en segon lloc, s'han realitzat cinc entrevistes a diferents professionals de l'educació social d'aquests recursos i, finalment, s'ha entrevistat a quatre joves extutelats que han fet ús d'aquests recursos durant els seus processos de desinternament i emancipació.

2.1 L'anàlisi documental

En primer lloc, s'ha realitzat l'anàlisi documental dels diferents recursos de l'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat (ASJTET) del Camp de Tarragona. En aquest sentit, alguns dels recursos estudiats han facilitat documentació sobre els mateixos, fet que ha afavorit a completar la informació sobre la pràctica socioeducativa que s'hi duu a terme.

Tanmateix, s'han cercat fonts documentals que tracten l'àmbit de les dificultats en què es troben els joves per emancipar-se, el context que engloba als joves, i que determina les principals limitacions per assolir l'autonomia plena. Així doncs, per a iniciar aquest treball, s'ha realitzat una recollida d'informació per crear les bases de la recerca:

“La primera tarea de un investigador es conocer la documentación sobre el problema que está desarrollando; por ello una fase fundamental en toda investigación es el análisis de los documentos referentes al tema estudiado”. (López; 2002: 171).

Per altra banda, a l'hora d'aprofundir en la lectura dels documents, cal tenir en compte que s'ha realitzat una selecció de la informació per tal d'encaminar la investigació a la resolució dels objectius proposats en la mateixa. D'aquesta manera, s'ha fet un buidatge de la informació més rellevant de cadascun dels documents posant-los en relació i realitzant una síntesi del marc contextual del tema que ens ocupa.

2.2. Les entrevistes semiestructurades

Paral·lelament, s'han realitzat entrevistes semiestructurades a un educador/a social de cada recurs. Les entrevistes semiestructurades es caracteritzen pel seu tarannà obert, conviden a conversar i per tant, l'entrevistat se sent en llibertat d'explicar allò que creu més rellevant del tema que tractem:

El sello autentificador de las entrevistas cualitativas es el aprendizaje sobre lo que es importante en la mente de los informantes: sus significados, perspectivas y definiciones. [...] Durante las entrevistas, el entrevistador debe aparecer como [...] que está dispuesto a aprender de los informantes. (Taylor i Bogdan; 1994:114 i 115).

Així doncs, es va contactar, en un primer moment amb l'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat (ASJTET) i es va realitzar una primera entrevista amb l'educador social. A partir d'aquí, coneixent els diferents recursos d'habitatge del Camp de Tarragona, es va poder accedir als educadors dels mateixos per sol·licitar una entrevista.

Dels cinc educadors als qui es va sol·licitar fer l'entrevista, els cinc hi van accedir i per tant s'han realitzat entrevistes a: dos educadors de l'ASJTET, a una educadora del Servei Educatiu de Transició Cap a una Autonomia Plena a la Societat (SETCAPS), a una educadora de la Fundació Suport Social i a un educador de la Casa de Joves de Vila-Seca. En les mateixes trobades, els professionals entrevistats van facilitar la documentació bàsica dels recursos.

Cada entrevista va tenir una durada d'entre una hora i una hora i mitja i es portaven a terme a les instal·lacions dels diferents recursos, cosa que va permetre conèixer l'espai físic dels mateixos.

Es van fer les mateixes preguntes als diferents educadors i educadores per tal de descobrir les diverses visions d'un mateix tema. Tot i això, cada entrevista va conduir a diferents temes de conversa, tenint en compte la subjectivitat d'aquesta tipologia d'entrevista.

Les entrevistes han sigut transcrites i analitzades tenint en compte les diferents variables que es volien estudiar. L'anàlisi de les respostes ens ha permès establir diferents categories que seran repeses després en l'apartat corresponent a la discussió. A continuació es mostren les categories que s'han extret de les entrevistes amb el llistat de codis sorgits del buidatge.

Entrevistes a educadors i educadores socials dels recursos d'acompanyament al/la jove extutelat/da:

Respecte al recurs i el paper de l'educador/a social:

- Informació Inicial: Presentació del recurs i els seus objectius.
- Característiques de l'entorn institucional.
- El paper de l'educador/a social al recurs d'acompanyament.
- La pràctica socioeducativa: possibilitats i limitacions.

Respecte als joves extutelats i extutelades:

- Com s'evidencien els efectes institucionals en els joves extutelats precedents de Centres Residencials.
- La manca de més recursos, o les mancances dels recursos existents.
- Les dificultats d'emancipació dels joves extutelats en la societat actual.

- La importància de la figura del referent en el suport als joves extutelats durant els processos que es donen per assolir l'autonomia plena.

Un cop realitzades les entrevistes amb els educadors i educadores, es va plantejar la possibilitat de posar-se en contacte amb nois i noies que estan sent acompanyats en aquests recursos o que ho han estat prèviament per tal de fer-los-hi una entrevista. Concretament, es va demanar parlar amb nois i/o noies extutelats que han estat acollits prèviament en un centre residencial o d'acollida del sistema de protecció a la Infància i l'adolescència.

Així doncs, a través dels educadors i educadores entrevistats, es va contactar amb nois i noies que varen accedir a fer les entrevistes. Es va contactar amb cinc joves dels quals quatre van realitzar les entrevistes: tres nois i una noia.

Les trobades es van donar de diferent manera si les comparem amb les dels educadors i educadores. Tot i tractar-se d'entrevistes semiestructurades, es van realitzar amb més llibertat de conversa i es va procurar que cada noi/noia triés el lloc on la volia fer. Les preguntes també tenien un format general perquè els entrevistats se sentissin el més còmode possible i en la llibertat de triar el que volien explicar. Tot i això, les preguntes sempre anaven encaminades a donar resposta als objectius plantejats en el treball i va ser important que l'entrevistadora anés guiant la conversa per a què aquesta no es deslligués del tot del tema a tractar.

Les trobades amb els nois i noies van tenir una durada d'entre una hora i una hora i mitja aproximadament, i la majoria es van realitzar a l'espai dels mateixos recursos, excepte una entrevista que es fa realitzar per telèfon pel fet que el noi es trobava fora de Catalunya.

Les entrevistes van ser gravades amb el consentiment dels participants per tal de poder transcriure-les posteriorment de la manera més fidel possible. El format

de les entrevistes amb els joves es van realitzar encaminades a la construcció d'un relat subjectiu.

Optar per presentar les entrevistes en forma de relat, implica apropar-se a la narració de tota una existència, la que l'entrevistat, de la nostra mà, pugui i vulgui recordar i relatar (Bretones i Ros; 2012: 23).

De fet, estem parlant d'històries de vida com a metodologia d'investigació qualitativa, un mitjà que ens permet reflexionar sobre les experiències viscudes pels participants en els recursos de suport per a joves extutelats, des d'una perspectiva global de vida.

“Cada cas no és el sistema en si mateix, però cada cas ens mostra la lògica i el funcionament de tot el sistema” (Frigolé, 1992, p.7, citat per Bretones i Ros; 2012: 22). Així doncs, tot i que no es pot fer una valoració genèrica dels recursos a partir dels relats dels joves, aquests ens aporten una visió diferenciada del funcionament d'aquests a partir de l'experiència pròpia.

3. Els joves extutelats: Trajectes de vida cap a l'autonomia.

3.1 La joventut i els processos d'emancipació

La joventut s'entén com una etapa de transició entre l'adolescència i l'adulteresa. Autors com González i Fernández (2011) comprenen aquesta etapa com una prolongació de l'adolescència pel fet de ser encara dependents dels seus referents econòmicament i perquè no tenen un lloc marcat dins la societat.

Actualment, els joves han allargat l'edat d'emancipació per múltiples factors. González i Fernández (2011) ens detallen les següents condicions:

- La independència econòmica per a poder mantenir-se per ells/elles mateixos/es.
- L'autonomia personal entesa com la capacitat plena de decisió sobre ells mateixos.
- La constitució d'una llar pròpia de la qual se'n fan responsables del seu manteniment i ordre.

Els mateixos autors apunten també els principals ideals i valors de la joventut. En aquest sentit, els joves construeixen la seva identitat en una societat de consum que els empeny a adquirir productes i serveis per a definir el seu estil de vida. Aquest fet afavoreix a la creació de tendències efímeres per diferenciar-se dels altres, influenciats per la publicitat agressiva d'un ideal de felicitat i èxit vital. Així doncs, la joventut es troba amb la necessitat contínua de renovació tant pel que fa en productes com la roba o aparells tecnològics, com en el consum relacionat amb l'oci i el temps lliure.

Si relacionem aquest fet amb les dificultats per assolir la seva emancipació, els joves es troben englobats en oportunitats també efímeres: contractes de treball temporals i esporàdics que no els ofereixen una estabilitat, sinó una diversitat d'oportunitats puntuals que construeixen la seva trajectòria, sense permetre'ls

emancipar-se fins que acaben trobant el treball que els assegurí mantenir-se a llarg termini. Però trobar l'estabilitat avui en dia s'ha convertit en un luxe entre els joves, donada la competència formativa i laboral, l'experiència que es demana en els llocs de treball i les dificultats que es troben per poder adquirir-la.

Aquesta inestabilitat laboral, social i econòmica produeix efectes d'inseguretat en els joves, els quals provoquen que aquests no vegin el moment de preparar el seu futur, ja que cada cop el veuen més llunyà i condicionat per la sort d'un bon contracte o de la possibilitat de compartir un pis que es puguin permetre. Aquest fet es pot relacionar directament amb el consum si pensem que el que puguin guanyar durant un contracte de feina temporal, moltes vegades no s'interverteix en el seu futur (estalviar) sinó en el consum momentani (oci, i compra de productes). A més, cal tenir en compte que els joves es veuen abocats a competir individualment per aconseguir una feina

La individualització de la societat genera greus problemes de protecció social. Obligades a *ser lliures*, cadascú s'ha de fer responsable de la seva situació, fet que culpabilitza a qui no ho aconsegueix i deixa les persones desprotegides a "la seva sort". S'imposa, així, la *cultura del risc*, definida per autors com Robert Castel (Costàbile i Sandra, 2010) com aquella situació de desprotecció de les persones que queden lliurades a les pròpies decisions sense tenir en compte l'entorn i la història que els envolta.

La *cultura del risc* es deu inherent en una societat mercantilitzada on tothom es fa competència a causa de la individualització dels interessos. La protecció social queda debilitada per un salvatge capitalisme que marca el ritme de la societat a través de les grans empreses. Tal com expressa Castel (2013) "en realitat, és com si tinguéssim el sentiment d'haver perdut el domini sobre el nostre esdevenidor o futur social"¹.

¹ Extret de: Castel, Robert. (16 de Març de 2013). *Robert Castel, El model de la competitivitat pura. Entrevista a la UOC amb Nuria Güell*. Recuperat de: <http://filosoficament.org/category/robert-castel/>.

Isidre Carbonell (2010:115), per la seva banda, també emfatitza les característiques de la societat en la qual els joves s'han d'adaptar, una societat incerta i complexa que els aboca a prendre decisions, a escollir, a triar, a optar per una via o una altra sense que res pugui assegurar el seu futur. Quan les estructures de la societat moderna (família, educació, treball, etc.) s'han anat difuminant, cadascú navega com un naufrag a la deriva.

Zygmunt Bauman (2000) ha definit molt bé aquest procés en diferents obres. A *Modernitat líquida*, per exemple, l'autor ens parla de l'alliberació de l'individu en la societat moderna, en contraposició de l'anterior societat dominant. Aquesta alliberació comporta riscos, ja que l'individu es troba sol davant infinits camins que pot triar com a únic responsable de la seva vida.

En la actualidad, las pautas y configuraciones ya no están “determinadas”, ya no resultan “autoevidentes” de ningún modo; hay demasiadas, chocan entre sí y sus mandatos se contradicen, de manera que cada una de esas pautas y configuraciones ha sido despojada de su poder coercitivo o estimulante. (Bauman, Z.; 2000: 6).

Els joves tenen moltes opcions de vida per triar perquè no hi ha opcions predeterminades sinó que es troben en un presumpte mar d'oportunitats. Ara bé, aquestes oportunitats no els hi poden assegurar un futur estable sinó que es veuen obligats a navegar en un mar infinit en el qual és molt difícil trobar el seu lloc. A més, els joves s'han d'adaptar a una societat de la qual depenen, una societat que els té un lloc destinat depenent de les decisions que es prenguin en funció de les condicions materials de la seva existència. Les exigències de la societat actual defineixen el “lloc” de cada persona segons les decisions i les circumstàncies des de les quals van construir la seva història de vida, i per tant, les culpabilitza i jutja per aquest motiu:

[...] Si no consiguen trabajo, es porque no han sabido aprender las técnicas para pasar las entrevistas con éxito, o porque les ha faltado resolución o porque son, lisa y llanamente, vagos; si se sienten inseguros respecto del horizonte de sus carreras y los atormenta su futuro, es porque no saben ganarse amigos e influencias y han fracasado en el arte de seducir e impresionar a los otros (ibíd.: 39).

Paral·lelament, aquesta individualització de la problemàtica els aboca a solucionar la seva vida per ells mateixos, a corregir els seus “errors” sense tenir en compte els factors que els envolten:

Después de todo, todos los días le dicen que lo que está mal en su vida es consecuencia de sus propios errores, que es culpa de ella y que debe repararlo con sus propias herramientas y su propio esfuerzo (Íbid: 77).

Així, doncs, avui dia s’ha fet creure als joves que tenen moltes opcions per triar, mil i una trajectòries de vida que ells han de decidir si seguir-les o no tenint en compte les seves conseqüències. Tanmateix, són decisions que han de prendre molt sols en un context en el qual els processos d’emancipació els aboca cap al manteniment de vides que hauran de sostenir-se en la fragilitat i la precarietat.

La precarietat laboral, per exemple, va molt relacionada amb la incertesa envers el futur. El mercat laboral ofereix treballs temporals i de precàries condicions per a suplir la demanda de la productivitat. En aquest sentit, els joves es veuen immersos en un mercat laboral molt ampli però que a la vegada els limita i els condiciona donat que l’oferta de contractes temporals que caracteritza aquest mercat no dona estabilitat als joves i en dificulta el seu procés d’emancipació.

La creixent precarització laboral fa que la família hagi d’allargar el període de manteniment dels seus fills, i és precisament aquest coixí familiar el que permet sostenir la seva precarietat. La manera com viuen els joves aquestes experiències laborals - com a quelcom transitori - i la naturalització d’aquestes situacions a causa de l’edat dels treballadors, possibiliten el manteniment d’aquest procés, que difícilment seria suportable des de l’òptica d’un treballador adult empobrit (Ortiz i Miró; 2001:10).

3.2 Els processos d'emancipació dels joves extutelats

Tenint en compte aquest context, si ens centrem en els joves extutelats i, concretament, en els joves que han estat acollits en centres residencials, arribem a la conclusió que aquests es troben en una situació de més vulnerabilitat ja que abans dels 18 anys han de començar a plantejar-se qüestions com: què passarà quan hagi de deixar el Centre? A què hem dedicaré? On podré viure?

Els joves extutelats són nois i noies que han passat, en algun moment de la seva vida, per una situació de desemparament que els ha portat a ser protegits per l'administració, en altres paraules, han estat tutelats per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA).

Molts d'aquests nois i noies han estat acollits en un Centre Residencial d'Acció Educativa, un recurs institucional de protecció per a la infància i l'adolescència. Aquests Centres institucionals acullen a infants dels 3 als 18 anys, on els hi cobreixen les necessitats bàsiques i assistencials i se'ls hi ofereix un acompanyament socioeducatiu i psicològic. Ara bé, abans de complir els 18 anys, aquests joves, encara adolescents, han de començar a treballar en el seu futur ja que el seu període institucional s'acaba. Aquest treball es comença a realitzar en el mateix centre, acompanyats pels seus referents, en aquest cas, l'educador o educadora social que n'és el seu tutor o tutora i l'EAIA referent.

Abans de començar a analitzar les oportunitats que s'ofereixen als joves extutelats, és important fer uns quants apunts sobre la situació de la qual molts d'ells provenen. Els joves extutelats que han viscut en un CRAE tenen una història personal que els precedeix, unes experiències de vida i un recorregut institucional que cal tenir sempre en compte a l'hora de parlar del seu procés cap a l'autonomia plena.

En primer lloc, cal remarcar el fet que els joves han viscut una separació de la seva família, una experiència que algunes vegades pot ser més dura que la pròpia situació familiar viscuda. Per aquest motiu, és rellevant tenir en compte com es va donar aquesta separació i com s'ha treballat posteriorment el procés de resiliència del noi/noia. Davant la ruptura del vincle familiar, el nen cristal·litza conductes com a forma d'enllaç en la distància. La institució posa un límit que permet protegir, però que també pot abocar al nen a viure en el perill que per ell suposa una ruptura no articulada per la paraula (Salzberg, 1995, p.125, citat per Medel, 2010:25). En aquest sentit, val a dir que aquets joves provenen d'un Centre en el qual no hi van ingressar voluntàriament sinó que es va donar des de l'administració com a resposta a una situació de desemparament que la mateixa administració va declarar. Per molts d'ells les institucions són allò que els separa de la seva família i moltes vegades contra la seva voluntat.

D'aquesta manera, és en el CRAE on comença el seu aprenentatge resilient, un conjunt de processos socioeducatius amb els quals es promou l'acceptació i superació de la situació que viu i ha viscut l'infant o adolescent. Aquesta no és una tasca fàcil per als educadors i educadores pels motius esmentats anteriorment, per tot allò que simbolitza la institució (trencament) i pel temps de "recuperació" que suposa. De fet, el temps és també un element de treball ja que cadascun dels infants, adolescents i joves necessiten el seu per reaccionar, adaptar-se i treballar per millorar la seva situació. Fem referència als temps subjectius, els quals s'han de respectar per a poder realitzar un treball socioeducatiu coherent amb la particularitat de cada subjecte. Però, què passa amb els nois i noies de 17 anys que han de plantejar-se viure per si mateixos quan encara no hi estiguin preparats? És en aquest moment quan xoquen els temps subjectius amb els temps institucionals atès que no són ells els que decideixen marxar del Centre i buscar altres alternatives, sinó que s'hi veuen obligats.

Una de les tasques dels professionals dels CRAE és promoure l'autonomia dels adolescents tutelats. En aquest cas, els educadors i educadores tutors dels adolescents els han d'acompanyar en la seva trajectòria, promouent la seva

autonomia plena, les opcions que ells tenen i la valoració de les mateixes a partir dels seus interessos i la seva situació actual. L'eina en la qual queden plasmades les opcions i els objectius de treball amb els nois i noies és el Projecte Educatiu Individual (PEI). En aquest s'hi recullen per escrit les característiques del noi/noia i els objectius que ell/a mateix/a s'ha proposat assolir.

En el treball que es realitza des dels CRAE, el contingut del PEI ha de ser elaborat conjuntament amb l'adolescent o acordar-ne els objectius amb el mateix, ja que es tracta d'un treball on és el noi/noia qui ha de realitzar un procés que miri cap el futur i que, forçosament, passarà per fora del centre. En aquest sentit, l'educador pot oferir-li els recursos per tal d'aconseguir-ho. D'aquesta manera, se li està donant l'oportunitat de "retrobar la capacitat de confiar en algú i de ser reconegut com un subjecte amb marges de llibertat" (Leo; 2001: 7). En aquest context, "el vincle educatiu juga com la plataforma a allò nou per venir i, al mateix temps, permet que cadascú faci la seva pròpia cerca" (Íbid. p: 8). Així doncs, el vincle educatiu és una eina fonamental per començar a treballar el procés d'autonomia dels adolescents i joves, ja que aquests s'han de sentir en confiança amb l'educador o educadora per expressar quines són les seves intencions, els seus interessos i, sobretot, com se senten davant d'aquesta situació.

Cal insistir que és en el CRAE on comença el procés d'emancipació dels joves i cal tenir en compte tots els elements esmentats per a que aquest es doni en el màxim benefici per al noi/noia. Així, quan el tutor o tutora del noi/a es reuneix amb ell i amb l'EAIA, decideixen conjuntament quines poden ser les alternatives de futur més adients quan toqui deixar el CRAE. És en aquest moment, si no s'ha fet abans, quan se'l/la deriva a l'Àrea de Suport del Jove Tutelat i Extutelat (ASJTET).

La preparació prèvia del noi/a a l'hora de deixar el Centre és un dels moments més importants ja que aquest pas representa un canvi clau en la seva vida. Aquest pas cal treballar-lo ja que marxar del centre també representa canviar de

referents i, tal com afirma Carbonell (2010), el procés de la persona jove cap a l'autonomia sempre és més viable, té més possibilitats d'èxit, en la mesura que sigui millor i més sòlida la base de "seguretat afectiva" que hagi pogut construir abans d'assolir la majoria d'edat.

En aquest sentit, les relacions socials del noi/a hi tenen molt a veure ja que si veuen que tenen algú que es preocupa per ell/a, que s'interessa pel seu futur i amb qui s'hi pot recolzar, se sentirà valorat i motivat per assolir els seus objectius i iniciar el procés d'emancipació amb més probabilitats d'èxit. També hi tenen molt a dir els seus interessos, motivar a què puguin ocupar el temps lliure en allò que els agrada, entitats o espais on trobin el seu *hobby* i gaudeixin fent allò que els agrada. D'altra banda, també convé ressaltar la preparació formativa i professional del noi/a, no com una exigència sinó com una oportunitat de futur, apostar per una formació adient fugint dels mínims establerts i motivant-lo/a en les seves possibilitats i capacitats.

A més, cal tenir en compte que l'ASJTET i els recursos que oferta són de caire voluntari i, en aquest sentit, ja es presenten d'una altra manera, és a dir, com una oportunitat pel jove i no tant com un espai des del qual cal realitzar un seguiment obligatori. Tot i això, en el Dossier *Joves extutelats* (2015) s'assenyala que els itineraris dels joves no són lineals i tenen avenços i retrocessos. En els moments de retrocés és necessària la intervenció educativa per donar-los-hi suport. En el seu procés han de poder viure experiències positives, de descobriment de formes de vida diferents a les que han tingut en el seu entorn o d'ampliació de la seva xarxa social.

Els joves extutelats han passat per un itinerari socioeducatiu que els ha portat a conèixer diferents centres i recursos i, per tant, diferents professionals i companys. En aquest recorregut institucional els seus educadors referents els han orientat i han començat a treballar amb ells i elles el seu procés cap a l'autonomia plena. Però quan toqui deixar el Centre i ingressin en un pis assistit o per a joves extutelats, coneixeran altres professionals que també el guiaran en el seu procés d'emancipació. En aquest sentit, veiem que els joves no compten

amb un professional fix que l'acompanyi en aquest recorregut sinó que se'n troba un de diferent en cada recurs o servei. Per tant, les persones que ells i elles poden prendre com a referents poden anar desapareixent pel camí.

És important assenyalar que el fet de treballar per aconseguir la seva autonomia plena no significa que hagin de saber tirar endavant sense cap referent, sinó que el fet de no comptar amb referents estables és un factor que agreuja la vulnerabilitat dels joves extutelats. Els referents poden anar canviant al llarg de la vida (pares, tutors, parella, professionals) però són una figura clau que cal contemplar en tot acompanyament socioeducatiu.

4. Resultats de la recerca

4.1 Els joves extutelats: marc legal.

La legislació Catalana, a nivell d'infància i adolescència, ha anat evolucionant en coherència amb els canvis socials, econòmics i polítics de cada context històric. A continuació presentem de forma esquemàtica l'evolució de la legislació que fa referència als Adolescents i Joves tutelats i extutelats:

- En el 1994, es va crear el Pla de Coordinació de mesures interdepartamentals adreçades als joves tutelats per l'administració de la Generalitat. Aquest pla, contemplava el suport als adolescents de 16 anys tutelats en referència a l'habitatge i la Inserció Laboral.
- En el 2003 es va crear el Segon Pla de coordinació de mesures interdepartamentals adreçades a les persones joves tutelades per l'administració de la Generalitat a l'arribar a la majoria d'edat.
- En el 2005, es va crear l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats, dintre de l'estructura de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.
- Per últim, al 2010 es va aprovar l'actual Llei 14/2010 dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència en la qual, per primer cop, es contempla específicament al jove extutelat:

Llei 14/2010, del 27 de maig dels drets i les oportunitats de la infància i l'adolescència, Capítol IV. Suport posterior a l'emancipació o a la majoria d'edat.

Article 151. Mesures assistencials

1. Assolida la majoria d'edat, l'emancipació o l'habilitació d'edat, s'extingeixen les mesures de protecció. Això no obstant, l'organisme competent de la Generalitat pot disposar les mesures assistencials que consideri necessàries, mitjançant resolució motivada i amb el consentiment de la persona interessada o, si manca el consentiment, si es tracta d'un presumpte o una presumpta incapaç, mitjançant autorització judicial.

2. Aquestes mesures assistencials poden tenir contingut econòmic, jurídic i social o consistir en l'atorgament o el manteniment d'una plaça en centre i es poden estendre fins als vint-i-un anys d'edat.

3. L'advocat o advocada de la Generalitat pot representar i defensar en judici les persones extutelades que en assolir la majoria d'edat, l'emancipació o l'habilitació d'edat ho sol·licitin, sempre que la representació i defensa s'hagi iniciat durant la minoria d'edat.

Article 152 Programes de suport a l'emancipació i a l'autonomia personal dels joves extutelats i en situació de risc per a promoure la igualtat d'oportunitats

1. L'organisme competent ha de facilitar l'orientació, la formació i el suport necessaris als joves extutelats que en arribar a la majoria d'edat, l'emancipació o l'habilitació d'edat ho sol·liciten, sempre que compleixin els requisits establerts pels programes d'autonomia personal.

2. Els programes d'autonomia personal tenen com a objectiu oferir als joves extutelats els recursos de suport personal, d'habitatge, formatius i laborals necessaris per tal d'assessorar-los i acompanyar-los en l'exercici de la plena ciutadania en condicions d'igualtat, amb responsabilitat i amb el màxim grau d'integració en la societat on viuen.

3. Els programes d'autonomia personal han d'incloure metodologies d'inserció fonamentades en l'anàlisi de gènere per tal d'assegurar l'adquisició de competències professionals que permetin millorar l'ocupabilitat dels joves extutelats.

La legislació catalana, en aquest sentit és innovadora ja que en la majoria de comunitats autònomes encara no es contempla específicament el col·lectiu de joves extutelats. Per altra banda, el 25 d'abril de 2014 el Consell de Ministres va aprovar l'Avantprojecte de Llei de protecció a la infància. El procés ha anat avançant i es compta amb el darrer informe elaborat pel Consell General del Poder Judicial. Es preveu l'aprovació legislativa durant l'any 2015 amb la inclusió dels dos articles que s'especifiquen a continuació²:

² Extret de: Villa, Ana. (2015) *Joves extutelats. El repte d'emancipar-se avui*. Núm. 41 Gener de 2015. Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. Debats Catalunya. Propostes des del tercer sector (pàgines 7 i 8)

La propera Llei de Protecció Jurídica de la Infància d'àmbit estatal

Des de la Direcció General de Serveis per a la Família i la Infància del Ministeri de Sanitat, Serveis Socials e Igualtat s'està defensant activament la inclusió de dos articles que garanteixin que es dóna suport específicament a aquells joves que han estat en el marc del sistema de protecció un cop assoleixen la seva majoria d'edat. Més concretament, s'està plantejant la inclusió en l'article 11.4 i article 22 bis.

A continuació, es cita tal i com es troba la proposta de redacció en fase de debat en l'àmbit Ministerial. Aquest text ha estat compartit amb l'Observatori de la Infància estatal així com amb la Plataforma de Organitzacions d'Infància i altres entitats.

Art. 11.4: Las Entidades Públicas dispondrán de programas y recursos destinados al apoyo y orientación de quienes estando en acogimiento, alcancen la mayoría de edad y queden fuera del sistema de protección.

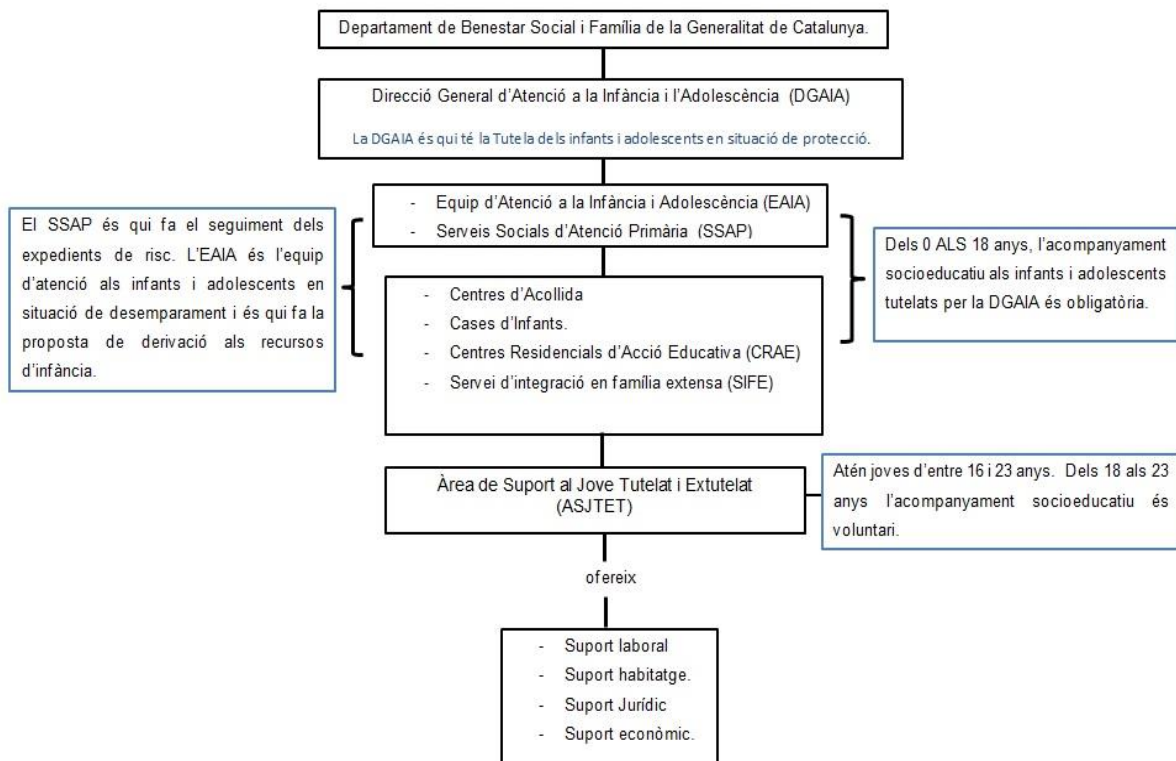
Artículo 22 bis: Programas de apoyo tras el cese de la medida de protección.

Las Entidades Públicas ofrecerán programas de apoyo para la preparación a la vida independiente para los jóvenes mayores de edad que han estado bajo una medida de protección y lo necesiten. Los jóvenes podrán estar incluidos en estos programas desde dos años antes del cese de la medida y continuaran una vez cumplida la mayoría de edad, con el compromiso de participación activa y aprovechamiento por parte de los mismos. Los programas deben propiciar seguimiento socioeducativo, alojamiento, inserción socio-laboral, apoyo psicológico y ayudas económicas.”

Font: Direcció General de Serveis per a la Família i la Infància, Ministeri de Sanitat, Serveis Socials e Igualtat.

L'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat és el servei principal que atén a joves extutelats ja que és qui fa la oferta dels diferents recursos existents i orienta als joves sobre els mateixos, a banda del suport i seguiment que ofereix. En l'organigrama següent es veu quin és el posicionament de l'ASJTET pel que fa als serveis que oferta el Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya:

ORGANIGRAMA D'ACTUACIÓ DE L'ÀREA DE SUPORT AL JOVE TUTELAT I EXTUTELAT DE TARRAGONA.

4.2 Escenaris: recursos d'acompanyament al jove extutelat al Camp de Tarragona.

4.2.1 L'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat (ASJTET).

L'Àrea de Suport al Jove tutelat i extutelat (ASJTET) és una unitat de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) que ofereix als joves tutelats i extutelats, d'entre 16 i 21 anys, sense recursos propis o familiars o laborals un suport que facilita, a través de l'acompanyament, l'assessorament, l'orientació i formació, el seu procés d'autonomia plena mitjançant una intervenció individualitzada. (ASJTET, 2013).

Aquesta intervenció es materialitza en els diferents programes que ofereix l'ASJTET:

- El Seguiment socioeducatiu i psicològic.
- El programa de suport econòmic
- El programa d'inserció laboral.
- El programa d'habitatge.
- Assessorament Jurídic.
- El Servei de recerca d'orígens biològics.

En aquest treball s'analitzen els quatre primers programes exposats: El programa de seguiment socioeducatiu i psicològic, el programa de suport econòmic, el d'Inserció laboral (també anomenat Via Laboral), i el programa d'habitatge.

L'adscripció d'una persona jove a un programa de l'ASJTET implica un acord previ de compromisos temporalitzats (ASJTET, 2013: 5) en forma de pla de treball individual i que estarà signat pel noi o noia i pel seu referent en el programa (l'educador social de l'ASJTET). El seguiment en el programa es donarà de forma intensa en l'inici i anirà decreixent a mesura que el noi o noia vagi assolint els objectius plantejats. En aquest sentit, és important assenyalar que el suport que ofereix el servei és de caràcter voluntari. Tot i això, el compromís del jove és molt important per a complir els objectius que s'ha proposat. Aquest compromís implica assistir a les entrevistes amb el seu referent del programa, a demostrar el seu interès en el programa realitzant els petits canvis que es proposen per a millorar la seva situació, acudint a les entrevistes de feina i a les classes si estudia, etc.

El programa de seguiment socioeducatiu i psicològic s'ofereix a tots els nois i noies tutelats i extutelats que formin part de qualsevol altre programa de l'ASJTET, però també es planteja com a recurs únic que ofereix suport i assessorament als joves com a reforç en el seu procés d'autonomia o de retorn en el nucli familiar. Es tracta, doncs, d'oferir als joves tutelats i extutelats (16-21

anys) un espai en el qual es poden adreçar per rebre suport i recolzament en el seu itinerari personal independentment de si estan en un recurs de l'Àrea o no.

Es facilita, doncs, un seguiment socioeducatiu en la construcció i execució dels seus projectes personals i de suport socioeducatiu i psicològic si s'escau.

Normalment, aquest programa es troba vinculat també al servei d'ajuts i prestacions econòmiques que ofereix l'Àrea de suport.

Els joves extutelats poden accedir a la prestació per al jovent extutelat que estipula la Llei³, si compleixen els requisits que aquesta imposa: Si un o una jove ha estat tutelat/da més de tres anys, podrà rebre una prestació de 663,98 Euros (ASJTET 2013: 42) a partir dels 18 anys fins als 21. En cas que el o la jove no hagi estat tutelat/da durant aquest període de temps, podrà rebre l'ajut de desinternament que té una durada de tres mesos. Ambdues prestacions han d'anar sempre acompanyades d'un Pla de Treball que es donarà en la mateixa ASJTET, en el qual s'asseguren que el noi o noia que percep la prestació estigui formant-se o treballant. En el cas que treballi, per rebre la prestació, el sou no podrà ser major de 7000 Euros anuals. A més a més, actualment es compta amb un conveni de la Fundació "La Caixa" que ofereix una prestació al jovent estudiant extutelat (ASJTET; 2013:50). Aquesta prestació està ideada per a estudiants que estan realitzant formacions oficials i té una vigència equivalent a la durada oficial dels estudis.

El programa d'inserció sociolaboral o Via laboral és un recurs de l'ASJTET que té per objectiu afavorir que el/la jove afavoreixi i executi el seu projecte professional (ASJTET 2013: 28). En aquest sentit, Via laboral es mou en quatre àmbits principals: Les persones joves tutelades i extutelades en risc social com a destinataris del servei, les entitats i recursos de l'ASJTET que treballen dia a dia amb els joves donant-los suport i realitzant un seguiment educatiu, els centres de formació i les empreses amb s'intenta establir una relació en la qual hi surtin els dos beneficiats. Així doncs, l'ASJTET contacta amb empreses per a que els

³ Llei 13/2006 de 27 de juliol de Prestacions Socials de Caràcter Econòmic i Decret 123/2007 de 29 de maig.

nois i noies puguin anar a formar-se i treballar per aquestes, creant convenis de coordinació formativa i laboral.

El programa d'habitatge està ideat per a joves tutelats i extutelats de 16 a 21 anys que no disposen de recursos econòmics per independitzar-se, ni possibilitats per ser acollits per algun familiar. Aquest programa ofereix allotjament temporal als joves així com suport socioeducatiu i d'assessorament formatiu i laboral. Hi ha diferents tipologies d'habitatge, que s'adapten a les característiques de cada noi i noia:

- El servei de pis assistit per nois i noies de 16 a 18 anys: Aquest habitatge compta amb la presència d'un educador social permanent. Aquesta tipologia de servei és de caràcter assistencial i educatiu que ofereix un suport per al desinternament progressiu, tot i que pot haver-hi nois i noies de 16 i 17 anys encara tutelats per l'administració.
- El servei de pis assistit per nois i noies majors de 18 anys: Són habitatges per a nois i noies de 18 a 21 anys que no compten amb recursos propis ni familiars per independitzar-se i que han sortit de les institucions on han estat acollits.
- El Servei de residència o pisos per a jovent vinculat a programes d'inserció laboral: És un servei residencial per a joves tutelats i extutelats de 16 a 18 anys que treballen que disposen de recursos específics per a la inserció laboral i formativa.
- El Servei d'acompanyament especialitzat per a joves: Ideat per a joves, majoritàriament immigrants, que ja treballen o es troben en recerca de feina i que mantenen relació amb la família d'origen.

En aquest treball, s'han visitat i estudiat diversos recursos d'habitatge del Camp de Tarragona, integrats en la xarxa de recursos de l'ASJTET del mateix territori.

4.2.2 El Servei Educatiu de Transició Cap a una Autonomia Plena a la Societat (SETCAPS).

El Servei Educatiu de Transició Cap a una Autonomia Plena a la Societat (SETCAPS) és un recurs de la Fundació Casa Sant Josep de Tarragona, creat l'any 2004 i que actualment forma part dels serveis de la Xarxa Sanitària i Social Santa Tecla.

Aquest servei ofereix a joves d'entre 18 i 21 anys, que hagin estat tutelats amb anterioritat per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, un allotjament i també, un acompanyament i seguiment educatiu. Es tracta, doncs, d'un pis assistit que té per objectiu principal que els joves aconseguixin el major grau d'autonomia possible. L'eina bàsica és l'autogestió de la vida quotidiana, on cada membre pren part solidària i responsable (SETCAPS, 2014: 6).

SETCAPS disposa de tres pisos ubicats al centre de Tarragona, un de nois i dos de noies. Els pisos són de tres places respectivament, i ara per ara hi ha una plaça vacant. Cada jove té assignada una habitació individual per tal que tingui el seu propi espai, i un mínim d'intimitat. Per residir al pis, els nois i noies han de pagar un lloguer de 170 Euros mensuals amb les despeses incloses.

Pel que fa al funcionament del pis, hi ha dos educadors socials que vetllen per al bon funcionament dels mateixos les funcions dels quals s'adapten a les característiques del pis. En aquest sentit, com que estem parlant d'un pis assistit per majors de 18 anys, la presència de l'educador no és permanent i s'ajusten als horaris dels joves que hi resideixen

4.2.3 Fundació Suport Social / Fundació Projecte i Vida

La Fundació Projecte i vida és una organització sense ànim de lucre que té com a objectiu oferir l'autonomia i l'equilibri emocional necessaris per a la integració social de joves amb greus carències afectives, problemes amb el seu entorn i manca de recursos propis.⁴

La Fundació és originària de Vic i gestiona varis projectes arreu de Catalunya. Un d'ells és el pis assistit per a joves extutelats i extutelades ubicat a Reus. Es tracta d'un pis per a majors de 18 anys, integrat en la xarxa de recursos de l'ASJTET.

El pis és mixt i per tant, hi poden viure nois i noies en el mateix. Aquest, és de quatre places i actualment hi viu una noia. Per estar al pis, ha de pagar 110 Euros mensuals amb les despeses incloses i 300 Euros de fiança.

Respecte al funcionament del pis, hi ha una educadora que, com passa també al SETCAPS, adapta els seus horaris als de la noia que hi resideix actualment.

4.2.4 La Casa de Joves de Vila-Seca.

La Casa de Joves de Vila-Seca forma part dels recursos educatius i socials de la Cooperativa ACTUA que ofereix una residència per a joves tutelats i extutelats de 16 a 21 anys. És un recurs integrat en la xarxa de serveis de l'ASJTET destinat a prevenir o pal·liar la situació de risc en què es troba aquest sector de la població.

La residència es troba al centre de Vila-Seca i consta de 14 places i actualment n'hi ha 12 de cobertes. A diferència dels pisos assistits presentats anteriorment, la Casa de Joves de Vila-Seca acull nois d'entre 16 i 18 anys, i per tant hi resideixen joves que encara es troben sota la tutela de la Generalitat. En aquest

⁴ Extret de: Fundació projecte i vida. Recuperat de :
[http://fundacioprojecteivida.org/Fundacio Projecte i Vida/Origens.html](http://fundacioprojecteivida.org/Fundacio_Projecte_i_Vida/Origens.html).

sentit, el funcionament és diferent als anteriors ja que hi ha d'haver un educador permanentment a la residència. Concretament, hi ha tres educadors per al torn de matí, tres al torn de tarda i un educador de torn de nit. També, pel fet que hi visquin joves tutelats, el seguiment amb aquests és diferent ja que el recurs n'és el responsable i l'acompanyament és més intens.

4.3 Discursos: La veu dels professionals.

Per tal de preservar la confidencialitat dels participants només es mostrarà el recurs del qual provenen les aportacions. No es publicarà el nom de cada educador/a participant i en el seu defecte se li assignarà un número a cada educador/a i anirà seguit del nom del recurs en el qual treballa. S'agruparan les dades seguides de "Educador/a X, Recurs Y".

El paper de l'educador/a social al recurs d'acompanyament al jove tutelat i extutelat.

Entenem que cada educador social té unes funcions assignades que depenen de la tipologia del recurs en el qual treballen. En les entrevistes, s'ha intentat extreure de manera global, el paper que tenen aquests professionals en l'acompanyament als joves tutelats i extutelats que estan realitzant un treball socioeducatiu en aquests recursos.

Davant la pregunta que se'ls planteja " Quin és el paper de l'educador/a social en els recursos d'acompanyament al jove tutelat i extutelat?", hi ha hagut una gran diversitat de respostes per part dels professionals entrevistats. Tot i això, totes condueixen a la funció d'acompanyament i de suport que representa l'educador/a social en els recursos estudiats.

Per altra banda, els entrevistats coincideixen en què el paper de l'educador/a social en aquests recursos és el de possibilitar nous itineraris als joves que els ajudin a marcar-se uns objectius en el seu procés d'autonomia i per tant, a afavorir el seu desenvolupament personal.

- “Els ajudem a marcar-se petits objectius reals, que vagin fent, així poden veure els resultats a curt termini”. (Educador 1, ASJTET).
- “Ofereix als nois i noies un recurs educatiu que ajudi al desenvolupament personal dels joves”. (Educador 2, SETCAPS).
- “Ajudar-los en l’inici d’una nova etapa, a tenir un projecte de vida” (Educador 2, SETCAPS).
- “Ofereix-los un espai estable que els permeti crear el seu itinerari, amb l’acompanyament i suport que necessiten”. (Educador 4, Casa de Joves de Vila-Seca).

En aquest sentit, els entrevistats posen de relleu la importància del contacte directe i el treball individualitzat amb els joves. Fan menció del vincle educatiu però també al fet que l’educador ha de conèixer la finalitat última del recurs: ser prescindible per al jove.

- “Trobar les inquietuds i els interessos del noi o noia i trobar el recurs més adient per a ell/a”. (Educador 1, ASJTET).
- “Que vegin que des d’aquí ens preocupem que els vagin bé les coses i que es vegin recolzats”. (Educador 1, ASJTET).
- “Les tasques de l’educador han de significar un suport en tots els nivells, però sense crear dependència cap al recurs” (Educador 3, F. Projecte i Vida).

Per últim, els professionals entrevistats creuen que el paper de l’educador/a social es pot traduir en el paper de guia en els processos educatius i de desenvolupament personal que duen a terme els joves en aquests recursos. Tanmateix, les funcions i les tasques de guia es materialitzen en el traspàs de competències transversals que siguin d’utilitat en el futur dels joves i en el reforç positiu durant el seu itinerari.

- Els ajudem a valorar-se veient els petits canvis que van fent”. (Educador 1, ASJTET).
- “Els educadors estem com a guies, però com a persones que també s’equivoquen, el nostre paper és fer-los veure el que poden arribar a aconseguir. Empoderar-los”. (Educador 3, F. Projecte i Vida).

- “Treballar per competències des d’aprendre a gestionar els seus ingressos, a cuinar-se el dinar i formar-se” (Educador 4, Casa de Joves de Vila-Seca).

La pràctica socioeducativa: possibilitats i limitacions

A la pregunta “Quines són les possibilitats i els límits de la pràctica educativa?”, els entrevistats expressen que la pràctica de l’educador/a social sempre ha de ser educativa i que aquesta s’ha de moure dins les possibilitats d’allò que és educable.

Partint d’aquesta premissa, les possibilitats socioeducatives dels recursos estudiats afavoreixen a la millora de la qualitat de vida dels joves que n’aprofiten el suport. En aquest sentit, és important remarcar la voluntarietat del recurs i la imprescindible voluntat de participació dels joves en el treball socioeducatiu que ofereix.

Els professionals entrevistats estan d’acord en què la clau de la pràctica socioeducativa dels recursos per a joves extutelats és el fet que els recursos d’habitatge els permeten aprendre a viure per ells mateixos, amb la tranquil·litat d’estar en un recurs on poden demanar ajuda, assessorament i orientació; i per tant, un espai on poden equivocar-se i aprendre dels errors.

- “Els recurs els permet fer un assaig del que serà viure per ells mateixos, els dona marge i aprenen com està el mercat laboral, els habitatges, per saber cap on volen tirar”. (Educador 2, SETCAPS).
- “Podem treballar amb ells des del contacte directe. El contacte directe és molt important, que et vegin a prop”. (Educador 3, F. Projecte i Vida).
- “Tenen una edat en què és normal que estiguin confosos i no tinguin clar el que volen fer. Aquest espai els permet que siguin escoltats, que tinguin un lloc on establir-se temporalment mentre assumeixen les competències necessàries per fer front a l’autonomia plena, l’emancipació”. (Educador 4, Casa de Joves de Vila-Seca)
- “Els permetem equivocar-se per a què agafin allò que han après i tirin endavant”. (Educador 4, Casa de Joves de Vila-Seca).

A més, la pràctica socioeducativa en aquest àmbit també passa per facilitar als joves la possibilitat de decidir per ells mateixos l'itinerari que volen seguir, orientats per l'educador/a que els proporciona la informació necessària sobre l'entorn, el mercat laboral i les possibilitats reals dels objectius que es volen assolir.

- Aprenen a crear-se un itinerari, a prendre decisions per ells mateixos". (Educador 1, ASJTET).
- "El recurs pot ser molt positiu per ells si treballem bé. Si els posem de peus a terra i comencem a elaborar un projecte, que puguin decidir allò que volen fer, guiats per nosaltres". (Educador 3, F. Projecte i Vida).

Els educadors/es entrevistats també posen de manifest la importància de la tasca educativa en referència a les relacions interpersonals. Les relacions socials i el grup d'iguals és un element molt important en el desenvolupament personal dels joves, ja que els influeix en el seu dia a dia. És per aquest motiu, que la pràctica socioeducativa incideix en aquest aspecte, l'entorn ho és tot, des del seu millor amic o amiga, a la seva parella.

- "Els podem orientar en les habilitats socials i relacions. Les relacions són molt importants i alguns joves tendeixen a tenir relacions submises que no són gens sanes, per aferrar-se a algú". (Educador 1, ASJTET).

Pel que fa a les limitacions de la pràctica socioeducativa, els entrevistats coincideixen en què aquestes es donen en el funcionament intern dels recursos però també en l'àmbit extern als mateixos. En aquest sentit, les limitacions de la pràctica socioeducativa depenen de tots els elements que caracteritzen i envolten els recursos de suport al jove extutelat. Tot i que no s'han analitzat la totalitat d'aquests elements, en les entrevistes s'han evidenciat alguns dels més rellevants.

L'edat dels joves en començar a plantejar-se el treball per a l'autonomia plena, és un agreujant donat que encara no es troben preparats per a fer-ho.

Concretament, en 18 anys els joves tenen poca formació i no tenen la maduresa adequada per viure per ells mateixos. Si comencem amb aquesta afirmació, els recursos ja es presenten amb una paradoxa inicial que cal treballar des de dins, sent conscient d'allò que es pot exigir als joves, segons la seva edat, i del que no.

- “Tenint 18 anys és normal que estiguin confosos, és normal que no sàpiguen el que volen fer, però com que són joves extutelats, no es poden permetre el luxe de dubtar gaire”. (Educador 2, SETCAPS).

Per altra banda, els recursos econòmics representen una dificultat rellevant per al procés d'autonomia plena dels joves extutelats. A vegades, tot i percebre la prestació econòmica, els joves es troben que no poden estudiar ja que tenen la necessitat de treballar per viure. En aquest sentit, la situació s'agreuja per aquells que no compleixen els requisits per rebre la prestació.

- “Hi ha vegades que no es pot ajudar més, quan veiem que la formació que vol fer no és inviable i no la pot fer. Tenen la sensació que no els ajudem. Potser el millor que es pot fer no és el millor per elles”. (Educador 1, ASJTET).
- “Els que no tenen prestació no poden estudiar perquè necessiten treballar per viure. Hi ha un sistema de préstec però no ens podem permetre deixar gaires diners”. (Educador 2, SETCAPS).
- “Els recursos no ajuden als que volen estudiar”. (Educador 2, SETCAPS).

Per últim, algunes de les limitacions que es donen en la pràctica socioeducativa es deuen a la dificultat d'establir un vincle educatiu amb els joves o al treball que suposa construir-lo tenint en compte la tipologia d'acompanyament en aquests recursos. En aquest sentit, la presència de l'educador/a en els recursos d'habitatge determina el tipus de vincle entre educador i educand. Tot i això, l'educador/a que treballa en aquest àmbit, sempre ha d'intentar mantenir un equilibri entre l'acompanyament i el fet d'ensenyar-los a tirar endavant sense aquest.

- “Has de crear vincle, i això difícil. No et coneixen, no et tenen confiança fins passat un temps. I això allarga encara més el treball educatiu”. (Educador 2, SETCAPS).
- “És molt difícil treballar en la prevenció i a vegades, et preguntes si protegim o seguim institucionalitzant”. (Educador 3, F. Projecte i Vida).
- “Deixar-los una mica sols també és educatiu”. (Educador 4, Casa de Joves de Vila-Seca).

Els efectes institucionals en els joves extutelats procedents de Centres Residencials.

A la pregunta, “ Com relacionaries les dificultats dels joves extutelats amb els efectes de la institucionalització anterior?”, els educadors i educadores estan d’acord en què els efectes institucionals dels centres on han estat anteriorment els joves (CRAE, CREI o Centre d’Acollida), tenen un paper molt rellevant en el treball per assolir l’autonomia plena.

En primer lloc, evidencien la falta d’autonomia en aquestes institucions on, per normativa, els joves tenen poca llibertat de decisió en el seu dia a dia. A més, la mateixa institució els dona fetes gairebé totes les tasques diàries com cuinar, o rentar la roba. Aquest fet, doncs, agreuja les dificultats dels joves per assolir l’autonomia plena, ja que no tenen assolits uns hàbits que es consideren bàsics per a emancipar-se.

- “És molt difícil que un jove aprengui a prendre decisions dins un CRAE perquè està dins un context molt normatiu”. (Educador 1, ASJTET).
- “Des del CRAE trobem que s’haurien de preparar abans cap a l’autonomia, i és molt difícil donat el format del centre (no pots entrar a la cuina a la bugaderia...etc.). Això no s’assembla gens a una casa”. (Educador 2, SETCAPS).
- “A vegades els costa treballar amb els joves perquè els Centres Residencials són molt assistencials”. (Educador 1, ASJTET).
- “En els centres potser tenen més tasques però no es posen mai en situació. Veure’t en un pis i no en un centre. Falten recursos de 16 a 18 per començar a treballar l’autonomia abans”. (Educador 2, SETCAPS).

- “ En els Centres els acompanyen a tot arreu fins l'últim moment, i quan arriben aquí estan molt perduts”. (Educador 4, Casa de Joves de Vila-Seca).
- “Quan s'acosta l'edat de marxar els fa por perquè prèviament no s'han deixat les coses clares” (Educador 1, ASJTET).

En segon lloc, el fet que els joves extutelats hagin estat prèviament acollits en un centre residencial/d'acollida, els ha habituat a estar gairebé sempre envoltats d'educadors i companys. Per tant, quan arriben a un recurs d'habitatge, com els pisos assistits o residència, es troben molt sols. És més, el canvi que suposa aquest fet, els produeix angoixa i sensació de desprotecció.

- “En algunes ocasions són els mateixos educadors que els costa tallar el cordó umbilical amb els joves que marxen del Centre, i en aquests casos m'ha tocat trucar-los per dir-los que està molt bé que es preocupin per ells però que seria hora de desvincular-s'hi...”. (Educador 1, ASJTET).
- “L'impacte és molt descarat”. (Educador 2, SETCAPS).
- “Quan arriben se senten molt sols, es troben sols. En un CRAE sempre estan envoltats d'educadors i d'altres nois i noies, quan arriben aquí es troben la soledat de cara”. (Educador 3, F. Projecte i Vida).

Els recursos per a joves extutelats

A la pregunta, “ Creus que manquen recursos que donin resposta a les mancances dels joves extutelats al Camp de Tarragona?”, els professionals entrevistats expressen diferents punts de vista a través dels quals es pot intuir la necessitat de crear recursos o vies de treball més especialitzades, per a oferir una resposta que s'adapti més a la particularitat de cada jove.

- “Aquí Tarragona faltarien recursos per nois amb discapacitat”. (Educador 1, ASJTET).
- “Falten recursos de 16 a 18 per començar a treballar l'autonomia abans”. (Educador 2, SETCAPS).
- “La diversitat de joves en un mateix recurs, dificulta la tasca educativa donat que cadascun d'ells necessita un acompanyament diferent. A la residència poden

conviure nois procedents de CREI, de CRAE o de Centre d'Acollida, amb discapacitat, amb un baix nivell d'autonomia..., que necessiten reforçar competències diferenciades". (Educador 4, Casa de Joves de Vila-Seca).

- "Crec que falten recursos especialitzats, que hi hagi un entre mig entre els pisos assistits i els pisos residència". (Educador 4, Casa de Joves de Vila-Seca).

Per altra banda, la qualitat de la resposta que ofereixen els recursos de suport al jove extutelat és una preocupació actual per alguns professionals. Aquests recursos han de facilitar el treball socioeducatiu que es duu a terme amb els joves extutelats i per tant, s'han d'anar creant noves estratègies educatives que s'adaptin a les necessitats de cada jove.

- "Més que la falta de recursos és la qualitat de la resposta que donem. A vegades val més tenir pocs recursos i que funcionin bé, que siguin educatius". (Educador 1, ASJTET).
- "Però també s'ha de tenir en compte que les demandes van a èpoques. En cada època les demandes son diferents i els recursos les intenten cobrir, però no es poden crear molts recursos (pisos) perquè no hi ha una tipologia de demanada fixa". (Educador 4, Casa de Joves de Vila-Seca).

Les dificultats d'emancipació dels joves extutelats en la societat actual

Moltes de les dificultats per assolir l'autonomia plena i l'emancipació en què es troben els joves d'avui en dia es relacionen directament amb la situació econòmica, formativa i laboral de la societat en què ens trobem. Parlem, doncs, de la precarietat laboral, de les taxes de la formació i que, cada cop més, és difícil compaginar l'activitat laboral amb la formativa. Si ens centrem amb els joves extutelats, i tenint en compte que el suport dels recursos acaba quan arriben als 21 anys, aquestes dificultats s'agreugen.

- "Molts, quan troben feina han de deixar d'estudiar pels horaris. Si no van a classe, encara que estudiïn no els aprovaran". (Educador 1, ASJTET).
- "Diem que els prepararem per a l'autonomia però i quan et diuen que ja busquen feina, que no els truquen d'enlloc, què? I encara que treballin, no es podem emancipar perquè els paguen poc a la feina". (Educador 2, SETCAPS).

- “No tenen gaire temps per equivocar-se, han de buscar feina i com més ràpid millor”. (Educador 2, SETCAPS).
- “Si per una persona que està en un ambient ordinari ja és complicat , per ells encara més. Tenen molts bloquejos, trobo que a nivell emocional es frustren molt”. (Educador 3, F. Projecte i Vida).
- “El mercat laboral, quan et trobes amb limitacions formatives és molt complicat entrar-hi, hi ha molta competència”. (Educador 4, Casa de Joves de Vila-Seca)

Tanmateix, el tarannà de la societat moderna afecta a tots els elements de la mateixa, i per tant en aquests recursos són testimonis d’alguns dels efectes de la individualització i la responsabilització del subjecte de l’educació:

- “La societat és molt exigent i culpabilitza molt. A vegades es posen etiquetes a “los niños de centro de ese piso que fuman en la puerta” , ells això ho veuen i ho absorbeixen. Com es volen emancipar, si no se’ls dona l’oportunitat de treure’s l’etiqueta? Com se’n veuran capaços?”. (Educador 1, ASJTET).
- “Penso que xoquem amb el tipus de societat. La cultura de la urgència ens és a la contra si treballem en processos complicats”. (Educador 3, F. Projecte i Vida).
- “Les carències afectives encara són més difícils de treballar ara, en l’individualisme que vivim”. (Educador 3, F. Projecte i Vida).

La importància de la figura del referent en el suport als joves extutelats durant els processos que es donen per assolir l’autonomia plena.

La figura del referent en els joves extutelats és important si l’entendem com una persona o grup de persones que influeixen en el seu dia a dia, que representen un suport per al jove. En les entrevistes als professionals, es va indagar sobre la figura del referent professional i les respostes van ser diverses, ja que alguns ho consideren molt important i d’altres posen en rellevància el risc de crear dependència quan un professional esdevé un referent per al jove.

- “És difícil que un educador arribi ser el referent per al noi o noia, tampoc és l’objectiu de la nostra feina. Si que volem que ens vegin com a figures de suport

en tots els sentits, però no els hem de fer creure que ho serem sempre".
(Educador 2, SETCAPS).

- "És veritat que els nois coneixen a diferents educadors durant el seu recorregut, la figura del referent normalment és el tutor del centre on ha estat. Quan entren a la casa de joves, lis presentem el/la que serà el seu tutor, que pretén ser el seu referent aquí." (Educador 4, Casa de Joves de Vila-Seca).

Tanmateix, els professionals també afirmen que són els nois i noies els que trien el seu referent. Assignar-los-hi un tutor no vol dir que aquest acabi sent el seu referent. En aquest sentit, la figura del referent pot ser qualsevol persona (amics, parella, familiars..), i l'educador/a social ha de ser un professional de suport i confiança, sense oblidar la distància convenient en el vincle educatiu.

- "Alguns nois segueixen tenint com a referents a la seva família, i per això alguns acaben tornant a viure amb ells". (Educador 1, ASJTET).
- "Els referents dels joves, són les persones que ells trien, amics, familiars, o fins hi tot professionals. El referent és una figura molt important però a molts els costa agafar aquesta confiança". (Educador 3, F. Projecte i Vida).

4.4 Relats: la veu dels joves extutelats

En Mali, en Manel, en David i la Sara⁵ són joves que estan on han estat en diferents pisos de la xarxa de recursos de l'ASJTET. Tots quatre han explicat la seva experiència la qual es mostrarà a continuació en forma de relat en tercera persona. Els relats són el resultat de la transcripció de les entrevistes i com es podrà veure, cadascun dels participants ha explicat la seva història de manera més o menys extensa, considerant el que volien contar i el que no.

Mali

En Mali és un noi de 25 anys originari del Senegal. En Mali va arribar a Barcelona l'any 2006 on va ingressar a un Centre d'Acollida. Al cap de sis mesos, li van trobar plaça a una residència per a joves tutelats i extutelats, on hi va viure fins al 2010. Així doncs, en Mali sempre ha estat un noi molt independent. Va venir a Espanya en pastera per buscar-se la vida, per viure millor i estar més segur.

Quan va arribar a la residència, va conèixer al seu tutor i la resta educadors, li van ensenyar la que seria la seva habitació a partir d'ara i les altres instal·lacions. En Mali estava una mica confós, no coneixia a ningú, no sabia ben bé on era.

Els primers dies van ser bastants durs, se sentia sol i no sabia què fer, volia treballar però no tenia permís de treball. El seu tutor, li va dir que per aconseguir-lo havia de ser contractat per un període d'un any en la mateixa empresa, però que sense dominar l'idioma li seria difícil trobar-ho.

⁵ Per tal de preservar la confidencialitat de les identitats dels joves que han realitzat l'entrevista, els noms amb els quals són presentats són ficticis.

De seguida va tenir clar que volia aprendre bé el castellà i el català per poder trobar feina més fàcilment. Així doncs, es va apuntar a classes de castellà i català. Al començament, li costava una mica, sobretot el català, ja que mai l'havia sentit ni parlat, al contrari que el castellà, que ja en sabia suficient per poder defensar-se i contestar al que li preguntaven.

Més endavant, en Mali va estudiar fusteria i va estar fent pràctiques en una empresa on malauradament no va poder quedar-se a treballar. Així doncs, va decidir continuar formant-se i va realitzar un curs de cuina que li va agradar molt. A partir d'aquí, va anar treballant en diferents Hotels a Reus i Tarragona. En un dels hotels, va aconseguir que li fessin un contracte d'un any i el van ajudar a tramitar el permís de residència.

Va ser llavors, quan en Mali va veure l'oportunitat de poder viure per si mateix i es va posar a buscar pis. Amb l'ajut del seu tutor, va trobar pis a Tarragona. Un pis compartit amb altres nois, amb els quals es va avenir de seguida. Per en Mali, les relacions amb els altres són molt importants: saber fer amics i portar-se bé amb les persones. Al pis s'ajudaven als uns als altres, quan un no podia pagar el lloguer, l'altre li pagava i va anar tirant fins que va deixar el pis, per anar-se'n una temporada de vacances a veure a la seva família al Senegal.

Per a ell, la seva família mai ha deixat de ser el seu referent, sempre s'ha mantingut en contacte amb ells. La família d'en Mali sempre l'ha recolzat des de la distància i ell sempre s'ha preocupat per explicar-los tot el que feia. Els trobava a faltar però tenia clar que no volia tornar a viure al Senegal perquè sabia del cert que allà no tenia futur. Després d'un mes al Senegal, en Mali va tornar al pis de Tarragona i va trobar feina com a pescador.

Actualment, en Mali recorda la residència com l'espai que el va ajudar a preparar-se, on va aprendre que s'havia de lluitar per aconseguir un futur, que la feina no arriba si no es busca. A més, pensa que una persona sola no pot lluitar; tenir persones que et recolzen i amb qui pots comptar en els bons i mals moments és molt important per poder seguir avançant.

Ara per ara, es troba a l'Aragó collint fruita, on li han fet un contracte de tres mesos, no sap què vindrà després d'això. Potser torna a Tarragona, potser a Reus, seguirà buscant feina del que sigui, i vol tornar a estudiar català i castellà per millorar el seu nivell.

Manel

En Manel és un noi de 25 anys que va estar tutelat per la DGAIA des dels 5 anys fins als 18. Es considera un noi introvertit, que no li agrada estar rodejat de gent i que ha viscut situacions molt dures al llarg de la seva història.

Entrà a un Centre d'Acollida als 5 anys, i s'hi va estar un any. Després, va ingressar a un Centre Residencial d'Acció Socioeducativa (CRAE) on va viure fins a la seva majoria d'edat.

Recorda que en el moment d'entrar al CRAE, van registrar tot el que portava i li van treure el tira-xines. Els primers mesos els recorda bastant rebels, estava sempre nerviós i s'enfadava amb facilitat. A poc a poc, va anar fent amics al Centre i va establir bona relació amb els educadors. Tot i això, admet que quan el feien posar nerviós tirava les coses per damunt del que passés per davant, perquè no sabia controlar la ràbia que tenia.

El Centre va ser casa seva durant molt de temps, gairebé tota la seva infància. Va viure èpoques bones i d'altres més dolentes, però recorda la institució com un espai boig, amb molta gent per tot arreu. El moment més caòtic al centre era el dia que els educadors es reunien i els deixaven mig sols al pati, ell es tancava a l'habitació i hi posava una cadira perquè no pogués entrar ningú.

Es duia bé amb els educadors, fins i tot, un d'ells li va posar el seu nom al seu fill. Aquest educador li va ensenyar a escriure bé, el recorda com si fos el seu pare per totes les coses que li va ensenyar.

Els estudis no li anaven gaire bé, i quan va arribar a l'últim curs de l'ESO, va suspendre moltes assignatures i ho va deixar. Ell no estudiava perquè no volia, perquè quan ho feia, treia bones notes. No li agradava gairebé cap assignatura, només aprovava aquella que li interessava: plàstica i tecnologia. En veritat, en Manel mai s'havia plantejat de què volia treballar o que li agradaria estudiar, es deixava emportar pel vent. No pensava en res, el seu pare maltractava a la seva mare i l'havia maltractat a ell, no pensava en altres coses.

Quan va tenir 16 anys, el seu educador li va plantejar la idea de buscar feina i això de guanyar diners se li feia atractiu. Però abans d'això, havia d'estudiar alguna cosa i es va decidir per un PTT de cuina. Li agradaven molt les pràctiques però no li feia massa gràcia treballar sense cobrar.

Quan va acabar, va trobar feina en un supermercat de la zona i va guanyar el seu primer sou. Va estalviar gairebé tot el que va cobrar, no com a visió de futur sinó perquè no tenia despeses. Així doncs, quan en Manel tenia 17 anys i mig, li van proposar d'entrar a viure a una residència per a joves tutelats i extutelats i hi va entrar quan ja en tenia 18.

A ell li agradava la idea de la residència, perquè hi estava un amic seu i va pensar que si ja coneixia algú no seria tan difícil. Recorda que es va adaptar bé a la residència, però que hi havia coses que no li feien massa el pes: li controlaven els diners que es gastava i no deixaven que es comprés consoles perquè sinó es tancaria més en si mateix. No podia penjar pòsters a l'habitació de noies sense roba. Quan el veien que s'estava tot un dia a casa, el seu educador li repetia que anés a prendre l'aire o que no perdés el temps.

A través de l'educadora de la residència, en Manel va contactar amb una associació de Reus que el va ajudar a trobar una feina que li oferia millors condicions que l'anterior i que podia motivar-lo més, ja que es tractava de fer d'ajudant de cuina, i això a ell li agradava. Així doncs, es va presentar a l'entrevista de feina però admet que no hi anava gaire preparat: portava la roba una mica bruta, anava mig adormit i despentinat. No el van agafar.

Després d'això, en una visita amb l'educador de l'àrea de suport, el van advertir que s'havia de preocupar més de com fer les entrevistes, ja que una feina que li agradava no li apareixeria més si no s'hi esforçava de valent. Uns mesos més tard, va tornar a fer l'entrevista i aquesta vegada hi anava ben guapo, tot vestit de blanc i ben pentinat (es va llevar una hora abans per preparar-se). Aquest cop sí que el van contractar.

Quan va fer uns mesos que treballava, va parlar amb el seva educadora i va decidir que era el moment de buscar-se pis. Va tenir la sort, que un noi de la mateixa residència estava en la mateixa situació i els dos van anar a viure en un mateix pis, dos carrers més avall de la residència. L'angoixava molt la idea marxar, li feia por veure's sol, però l'atreïa la part de saber que a partir d'ara podia fer el que volgués sense donar explicacions a ningú.

Duran tot el seu itinerari, en Manel va comptar amb el suport dels educadors de la residència en els quals es va recolzar sempre. A en Manel li agradava molt la seva educadora perquè parlava amb ell de tot. Es duia bé amb tots els educadors de la residència i els considera un suport molt important, ja que el van ajudar a fer el gran pas: emancipar-se. De fet, encara va a veure'ls de tant en tant per fer petar la xerrada.

Tot i això, per a ell, la persona que ha estat sempre al seu costat és la seva millor amiga, una noia molt especial que sempre l'ha tractat molt bé i que l'abraça quan ho necessita. I és que a vegades, en Manel se sent sol, tant de temps rodejat de persones (educadors i companys de centre/residència) que ara, només essent dos se li fa el pis molt gran. Al principi d'emancipar-se, l'habitació li feia respecte i li costava dormir sol. Tant era així, que el primer any va dormir al sofà per no veure's tancat a l'habitació.

En Manel té coneguts del Centre amb els que quedava a vegades, però ara ja hi ha perdut bastant el contacte perquè vol desvincular-se del seu passat. Veu de tant en tant a la seva mare, però té clar que no vol anar a viure amb ella perquè no hi confia massa. La seva mare sempre li explica tot el que li feia el seu pare, a ella i a altres persones i això no li agrada gens, el posa molt nerviós. L'últim cop

que va veure al seu pare, va ser a l'enterrament del seu germà, ara fa dos anys, i no el va voler ni mirar. L'únic que el tranquil·litza és saber que el seu pare ara està a la presó i que ja no pot fer mal a ningú més.

Actualment, en Manel segueix treballant de cuiner i recorda la seva història com si d'una pel·lícula es tractés, ha viscut molt, i molt fort, afegeix. Però ara, que està content amb la feina i que pot fer la seva, se sent tranquil i amb forces per seguir endavant.

David

En David és un noi de 22 anys que va estar tutelat per la DGAIA des dels 4 anys fins als 18. Va viure en un centre d'acollida fins als 6 anys, edat en què va entrar en un CRAE on s'hi va estar fins gairebé la majoria d'edat.

Quan va fer els 16 anys, els educadors de la "resi"⁶ li van començar a preguntar què volia fer, ja el volien encaminar. Ell va estar durant més d'un any dient-los-hi que volia tornar amb la seva mare. En aquell moment, en David passava els caps de setmana amb la seva mare i treballava en un bar propietat d'una amiga seva. El bar es trobava just davant de casa de la seva mare i la veia gairebé cada dia. És per això, que ell volia anar a viure amb la seva mare, perquè quan la veia estava bé i quan hi passava els caps de setmana, el deixava fer tot el que volia.

Als de la "resi" no els feia gaire gràcia que volgués anar a viure amb la seva mare, però li van dir que parlarien tots junts amb l'EAIA a veure què pensaven. Allà li van desaconsellar la idea de totes les maneres possibles, però no ho van aconseguir, així que li van dir que ho provés durant una setmana sencera, a veure com s'hi trobava.

⁶ En David es refereix al CRAE com la "resi".

Durant aquella setmana, en David es va adonar que a casa amb la seva mare no s'hi estava tant bé com creia, podia fer el que volgués però ella no li feia gaire cas, i sempre li demanava diners del sou que cobrava treballant al bar. Això últim al David no li va agradar gens, i de seguida va dir que ja no volia anar amb la seva mare i que volia anar a un pis. Tothom es va alegrar de la seva decisió, l'EAIA, els educadors del centre i fins i tot el director del mateix li va dir que estava content amb el que havia decidit. Clar, després de 10 anys al centre, tothom el coneixia.

El David recorda que el van portar a Via Laboral per a què es posés a estudiar alguna cosa, van fer un informe sobre les coses que van parlar allà i li van proposar d'estudiar perruqueria. A ell li feia gràcia la idea, i va fer un curs de 24 mesos de perruqueria.

Mentre estudiava perruqueria, com que ja tenia més de 17 anys, li van dir que ja el veien preparat per anar en un pis. En aquell moment, se li va caure el món a sobre, va ser el pitjor moment de la seva vida. Quan el recorda, no pot evitar que se li omplin els ulls de llàgrimes.

A la "resi" hi ha un exèrcit d'educadors, sempre estàs envoltat de gent i en David va viure així durant 11 anys. I, de cop, el van posar en un pis amb quatre persones que no coneixia de res, i li van dir que l'època del Centre ja s'havia acabat. En David, no s'ho podia creure. Recorda la primera nit, la va passar plorant. Va entrar al pis una setmana abans de fer els 18 anys, i recorda el dia i l'hora que hi va entrar.

En David ho recorda amb tristesa i enfadat. Pensa que el van deixar sol, que no podia anar a dormir a cap més lloc perquè encara era menor d'edat. Trucava a la "resi" cada dia, preguntava coses a la seva tutora i ella li deia que ja no l'havia de trucar tant. El pitjor del centre no és entrar, és marxar. En David sent que ell s'ha format com a persona al centre i que si ell és qui és ara, és gràcies a ells, al centre i a ell mateix.

A Via laboral, van tramitar la prestació per extutelats a en David, però va tardar quatre mesos en cobrar-la. Així doncs, va estar uns mesos vivint amb els 50 euros que li donava l'educador del pis. No li agradava el menjar que hi havia, i optava per marxar a dinar a casa de la seva mare o de la seva tieta. La veritat que dins al pis s'hi va estar ben poc, perquè després li van fer compartir habitació i ell no hi estava d'acord, així que anava a dormir a casa de la seva mare o a casa d'una amiga perquè no li agradava compartir l'habitació. De fet, al centre no havia compartit habitació des dels 14 anys, i ja s'hi havia acostumat.

El pis era gran i bonic, però no hi va tornar a dormir fins que el van trucar dient-li que hi havia una habitació individual lliure. Tot i això, no s'hi va estar massa temps, ja que de seguida va trobar feina i se'n va anar a viure a casa d'una amiga seva que li llogava una habitació. Els educadors ja li deien que marxaria aviat, perquè el veien molt autònom i molt a la seva.

En David, tenia dos amigues amb qui plorava, reia i els ho explicava tot. Mai ha comptat amb la seva mare, perquè no sap escoltar i de seguida li deia que no la molestés amb els seus maldecaps.

Després de bastant de temps, en David va rebre una trucada de l'EAIA, parlaven de la seva germana petita. La seva germana havia estat amb una família d'acollida molts anys, i no tenien relació però es coneixien. El cas és que l'EAIA va voler parlar amb David perquè la seva germana de 16 anys es trobava en un pis i s'havia escapolit del mateix diverses vegades. Una situació va portar a una altra i va acabar acollint a la seva germana.

Actualment, en David viu en un pis amb la seva parella i la seva germana. Explica que ell intenta que la seva germana aprengui a viure sola, que no estarà sempre amb ells, s'ha tornat una mica educador però sobretot germà gran. Intenta ser un referent estable, recordant que ell no va tenir família d'acollida i que els seus referents, tot i veure a la seva mare, sempre havien estat els educadors de la "resi".

Sara

La Sara és una noia de 19 anys que actualment viu en un pis assistit per a joves extutelats. És una noia d'origen marroquí que va ser tutelada quan tenia 17 anys, edat en què va ingressar en un Centre d'Acollida. En aquest s'hi va estar set mesos, una estada que va fer que canviessin moltes coses en la seva vida.

Al centre va aprendre moltes coses. Tot i això, ho recorda com un procés llarg i bastant dur, se sentia malament per tot el que va viure amb la seva família, s'enfadava constantment i per tot. A la Sara li va anar molt bé anar a una psicòloga, a la que encara hi va de tant en tant. La va ajudar a treure tota la ràbia i la tristesa que portava dins seu, i la va encoratjar a pensar com refaria la seva vida.

La Sara va arribar al pis assistit quan va fer els 18 anys, va arribar bastant amoïnada perquè al centre l'acompanyaven a tot arreu i ara, ho hauria de fer gairebé tot sola. A més, al centre ja s'hi havia fet un lloc, tenia amigues amb qui parlar i passar l'estona i s'hi sentia segura. De seguida, però, li van plantejar la idea d'anar a un pis i ella, tot i no veure-ho gaire clar, sabia que era la millor sortida.

Quan la van citar a L'ASJTET no tenia gaire clar què hi feien allà, l'educadora que l'acompanyava li explicava que era la manera d'ajudar-la per a que comencés a pensar què faria quan assolís la majoria d'edat. Tenia clar que el pis assistit era la millor i la única opció, hi va entrar perquè considerava que no tenia on anar, ja que tornar amb la seva família era una opció que descartava del tot.

Ella volia estudiar i treballar però se li feia tot una muntanya: no tenia permís de treball, li havien d'avançar els diners del lloguer i la fiança perquè ella no en tenia, s'havia de fer el menjar i anar a comprar-ne, havia d'organitzar-se el seu dia a dia per ella mateixa i se sentia sola.

L'entrada al pis, doncs, va ser confosa i angoixant, però ella, quan se sent malament i no sap cap on tirar, demana hora a la seva psicòloga, ja que no

comptava amb ningú més amb qui refugiar-se quan encara no tenia confiança ni amb les noies del pis ni amb els educadors. Tot va canviar, al cap d'uns mesos, quan ja coneixia bé als educadors i a les altres noies del pis. Es va fer molt amiga d'una companya de pis, amb qui passava l'estona i xerraven bastant.

Així doncs, amb l'ajuda dels educadors va planificar una mica el que volia fer i es va posar a estudiar un cicle mitjà de comerç i màrqueting. El seu principal problema era la seva situació econòmica, havia de buscar feina. Tot i que el recurs li havia avançat uns diners per pagar la fiança i els primers mesos de lloguer, no podia seguir sense ingressos. Es va posar a buscar feina, i no trobava cap empresa que la volgués contractar per la seva poca formació i pel fet que ella buscava un contracte d'un any per poder tramitar el permís de treball. Llavors, l'empresa mateixa de la fundació del pis on està, li va oferir una feina de neteja a una llar d'infants per un any, així li podria arreglar el permís de treball.

Per tant, actualment la Sara treballa una jornada de 8 hores que no li permet estudiar per l'horari que ha de fer, i ha hagut de deixar el cicle formatiu de banda, per al moment. Tot i això, està molt engrescada perquè sap que després d'un any treballant li faran el permís de residència i podrà buscar un altre tipus de feina. Confessa que vol ser educadora infantil, que té pensat fer la prova d'accés al Cicle Superior d'Educació Infantil i més tard estudiar a la universitat. També sap, que això no ho aconseguirà si no treballa, per això haurà de buscar feina i combinar els estudis amb el treball.

Es reconeix molt estalviadora, tot i que el seu sou no li permet guardar-se gaires diners. Vol estalviar per poder treure's el carnet de conduir i fer realitat els seus propòsits. En aquest sentit, la Sara explica que tot i que ara està més contenta i es planteja tots aquests objectius, li ha costat bastant arribar fins aquí, ja que no fa gaire es trobava bastant tocada emocionalment. Pensa que l'oportunitat que li està oferint el recurs on es troba ha marcat un punt inflexible en la seva vida, i que l'ha d'aprofitar per aconseguir-ho tot.

5. Discussió

En relació als objectius proposats en aquest estudi, sobre de l'acompanyament socioeducatiu als joves extutelats al Camp de Tarragona, trobem que:

Respecte el primer objectiu: El paper dels educadors i educadores socials que treballen en l'àmbit de l'acompanyament al jove tutelat i extutelat.

El paper de l'educador/a en aquests recursos és el d'oferir suport i acompanyament als joves mitjançant el contacte directe que permet cada recurs. En aquest sentit, entenem que la tipologia del recurs marca la presència del professional en el mateix: si es troba en un pis residencial aquesta serà permanent, si es tracta d'un pis assistit es donarà de manera més lleugera i adaptada als horaris dels nois i noies, i si es tracta de l'educador de l'ASJTET es donarà en format d'entrevistes en aquest espai.

Tot i això, els educadors i educadores d'aquest àmbit comparteixen un paper essencial, el de suport i guia per als nois i noies que es troben en un moment clau en la seva història de vida. Aquest rol professional implica construir un vincle amb els joves que permeti portar a la pràctica l'objectiu dels recursos. Molts dels professionals coincideixen en que aquest vincle és costós de construir donat l'edat en que es troben els joves i la seva anterior institucionalització. Per aquest motiu, és rellevant assenyalar que el paper de l'educador social ha de ser dinàmic i creatiu per saber adaptar l'acció educativa a cada noi/a.

No es tracta de ser un professional portador del saber i la veritat, sinó de ser un facilitador d'opcions i estratègies socioeducatives que permetin al jove construir la seva veritat, la seva història. Aquestes opcions no es poden donar a la lleugera, cal estudiar-les per saber si es poden fer reals. Marcar objectius petits, permet al jove veure com va avançant, fet que afavoreix a empoderar-lo i a estimular la seva confiança per seguir avançant.

Així doncs, el paper de l'educador/a social és de construcció d'estratègies per a treballar en competències. Hi ha diferents competències que els nois han de

superar per aconseguir assolir l'autonomia plena, i aquestes competències van lligades a les exigències de la societat, del mercat laboral. La tasca de l'educador se centra molt en les competències transversals:

- L'adaptabilitat
- La gestió econòmica
- La responsabilitat
- L'organització
- Les relacions interpersonals

Per altra banda, cal assenyalar la importància dels itineraris, entendre els passos i les accions que van realitzant els joves com un itinerari educatiu, permet als nois i noies visualitzar les conseqüències (positives i negatives) del que estan realitzant en aquell moment. Que puguin visualitzar i entendre : d'on venen, on estan, on volen i poden arribar és important per a que se situïn a ells mateixos i puguin prendre decisions amb tota la informació necessària per fer-ho. A més, l'educador és també el canal de comunicació entre el jove i l'entorn, el que l'empeny a introduir-se en societat, formant-se sobre el context actual per traspasar-ho als joves.

En quant al segon objectiu: Les experiències de joves extutelats: les possibilitats i les limitacions dels recursos d'acompanyament al jove tutelat i extutelat des de la perspectiva dels seus protagonistes.

Els joves que han participat en les entrevistes, han compartit la seva experiència en aquests recursos, explicant els factors positius i negatius dels mateixos des de la seva postura subjectiva.

En Mali, en Manel, en David i la Sara, són tres nois i una noia que han viscut o viuen en recursos d'acompanyament al jove tutelat i extutelat. Cadascun d'ells ho ha viscut de manera diferent, però analitzant les entrevistes i els relats, podem treure similituds i divergències que es poden relacionar amb les possibilitats i les limitacions dels recursos.

En primer lloc, el fet de viure envoltats d'educadors i altres nois i noies durant la seva estada en centres residencials o d'acollida, ha agreujat la seva por a entrar en els pisos assistits/residencials. Recorden l'entrada als pisos com un moment angoixant, tot i que després hi estiguessin a gust i hagi estat una experiència positiva. En aquest sentit, el salt de Centre Residencial/Acollida a Pis assistit/residencial ha resultat xocant per a ells. Ha resultat xocant pel fet de ser sobtat, de trobar-se un dia al Centre i de cop canviar a un context molt diferent i que desconeixen, on se'ls exigien competències molt diferents i on s'hi trobaven sols.

La soledat sembla ser un element molt important en l'entrada als pisos assistits. En els relats d'aquests joves, es posa en evidència l'impacte que té la soledat en ells, en els primers dies d'estada en aquests recursos. Per tant, tot i que la idea d'entrar a viure en els pisos hagi estat treballada amb anterioritat, quan aquests hi arriben s'hi troben perduts i confosos. Trobar-se de cara amb la soledat ha estat una experiència dura per alguns d'ells, una sensació angoixant que pot dificultar l'inici del treball socioeducatiu amb aquests. Tenint en compte que l'estat emocional dels nois i noies és clau en el seu procés de desenvolupament, és fa necessari repensar el procés d'ingrés als pisos.

A en David, en Manel i la Sara els va costar separar-se de la institució on vivien abans d'entrar als pisos. En aquells moments, el centre era la seva zona de seguretat, i s'havien acostumat a la dinàmica del mateix. Aquest fet implica que s'havien habituat a estar rodejats d'educadors i de companys al centre, i la idea de marxar a viure en un pis reduït els feia por. És rellevant tenir en compte que tot i que ells es consideraven persones autònomes, els feia respecte marxar a viure en un pis reduït per la sensació de desprotecció i soledat que en percebien.

En segon lloc, en Mali i en Manel, recorden els pisos com l'espai que els va permetre conèixer l'entorn, formar-se i adquirir les eines i recursos necessaris per viure sols, per emancipar-se. A més, la Sara també ha après a viure de forma autònoma al recurs, considerant als educadors com una figura clau en

aquest aprenentatge i una oportunitat per establir i aconseguir els objectius que es va proposant durant el seu procés.

En tercer lloc, per en Mali, en Manel i la Sara el recurs també ha significat un canvi en les seves relacions socials. En Manel, ha decidit desvincular-se dels coneguts del centre ja que aquests no li aportaven el que ell volia en una relació d'amistat. La Sara ha conegut persones noves, i ha establert amistat amb una noia del recurs on està. En Mali, va aprendre a valorar la importància de les relacions sanes amb les persones, de l'ajuda mútua i el convida i compartir.

Tots tres, han assumit habilitats socials que els permeten valorar les persones que els acompanyen i els recolzen. En David, sempre ha tingut amics fora del Centre Residencial on es trobava, però va aprendre a valorar si la seva família exercia una bona influència en ell o no, i més tard va decidir desvincular-s'hi del tot.

Pel que fa als objectius específics:

Descriure i analitzar les dificultats d'emancipació dels joves extutelats en la societat actual.

En aquest treball s'evidencia la relació que existeix entre les dificultats dels joves extutelats per assolir l'autonomia plena i la societat actual. En aquest sentit, els joves extutelats que estan acollits en els programes d'habitatge, han de trobar feina i recursos per poder emancipar-se abans d'arribar a fer els 21 anys. Molts d'ells, entren als pisos quan tenen 18 anys i, per tant, tenen tres anys per a poder assolir aquests objectius.

Per molts dels joves la recerca de feina és complicada, ja que compten amb un baix nivell formatiu, i d'experiència. De fet, els nois i les noies que no compleixen els requisits per a rebre la prestació per al jove extutelat, es veuen obligats a deixar els estudis per poder treballar i mantenir-se. Aquesta paradoxa socioeconòmica té efectes negatius en els joves, començant per la frustració i la

no-realització personal, i acabant pels bloquejos personals i els consegüents retrocessos en el treball socioeducatiu que estan realitzant.

Per altra banda, els joves que poden percebre la prestació per a joves extutelats, tenen més marge per poder formar-se, ja que d'aquesta manera poden pagar el lloguer de l'habitatge i les seves despeses. Tot i això, aquesta prestació finalitza a l'edat dels 21 anys, edat en què també hauran de deixar el pis assistit o residència on estan vivint. Per tant, s'han de preocupar igualment per trobar feina i preparar-se pel moment de l'emancipació, moment en el qual és clau tenir alguns estalvis i un projecte de futur, un treball a llarg termini.

Aquestes evidències xoquen del tot amb la societat actual, tenint en compte la crisi econòmica i la consegüent manca de feina estable, els joves s'han de preparar ben aviat i tant com puguin per poder entrar en el mercat laboral. De fet, els contractes temporals, els contractes per hores i les feines esporàdiques són els protagonistes en la vida dels joves actualment. Si afegim la competència que hi ha en el mercat laboral, i la individualització de la mateixa, la situació s'agreuja encara més, ja que hi participen en desavantatge. Així doncs, els joves extutelats s'han d'esforçar molt per trobar una feina, que els assegurí mantenir-se, en poc temps.

Per altra banda, els elements característics de la societat moderna, com: la responsabilització del subjecte, la individualització, la cultura del consum, etc., no passen desapercebuts pels professionals dels recursos per a joves tutelats i extutelats. De fet, en ells s'hi evidencia la cultura de les tendències i els canvis continus, l'afany per comprar productes de moda i, a vegades, la poca previsió de futur.

Alguns dels educadors entrevistats també fan menció a les carències afectives dels joves, la frustració i la culpabilització de la problemàtica en que es troben. I fins i tot, encara ens trobem amb l'etiqueta de noi/a de Centre, cosa que agreuja els prejudicis i els assenyala encara més.

Remarcar la importància dels efectes institucionals dels joves que han estat acollits en un CRAE i com s'evidencien en el moment de treballar la seva autonomia plena.

Al llarg de l'exposició dels resultats, s'ha anat analitzant els efectes institucionals que comporta l'estada als Centres Residencials o d'Acollida. Així doncs, podem afirmar que aquests efectes tenen una incidència rellevant en el treball cap a l'autonomia plena dels joves.

Els joves entrevistats coincideixen en que no havien treballat abans cap dels aspectes que comporta viure per un mateix: la gestió econòmica, les tasques de la llar...etc.

Així doncs, en Manel, en David i la Sara no es percebien del tot preparats per entrar a viure en un pis, i això va agreujar el canvi que comportava per a ells aquest salt. Tot i això, en Manel i en David es reconeixen nois molt independents quan encara no havien entrat a viure en els pisos.

El cas d'en Mali és totalment diferent ja que ell ja va viatjar sol fins a Catalunya a provar sort. Tot i això, va estar en un Centre d'acollida on va començar a aprendre l'idioma i on se sentia segur. L'entrada al pis el va desestabilitzar, s'havia d'espavilar de valent per poder complir el seu objectiu: millorar la seva qualitat de vida, tenir una oportunitat.

La veu dels professionals no canvia gaire en aquest sentit, consideren als Centres residencials uns espais d'acompanyament intensiu per a totes les edats. L'espai físic del mateix evidencia la dinàmica que s'hi duu a terme. En molts dels Centres els nois i noies no tenen accés a la cuina ni a la bugaderia, i la seva única tasca és mantenir l'habitació endreçada. A més, en un Centre residencial o acollida és molt difícil plantejar-se la idea de viure sol, però quan s'apropa l'edat venen les presses per trobar un recurs on el noi o la noia hi pugui viure.

Els professionals entrevistats també són testimonis de les conseqüències emocionals que comporta per als joves entrar a viure en un pis després de la seva estada en un Centre residencial/acollida. Posen en rellevància la solitud, les carències afectives, la poca confiança en un mateix, el desànim, i l'angoixa que pot provocar en els joves no sentir-se preparats per entrar en un pis.

Avaluar la tipologia i adequació dels recursos de suport per als joves extutelats de l'administració i, en concret, els despleats al camp de Tarragona.

Estudiar aquesta premissa resulta complicat, ja que no es pot parlar de manca de recursos en si, sinó de manca d'especialització dels mateixos. Alguns dels professionals entrevistats coincideixen en que manquen recursos per a joves amb discapacitat però amb un alt nivell d'autonomia. En aquest sentit, es tractaria d'un recurs entremig del pis residència i el pis assistit en referència a la presència de l'educador.

A més, cal tenir en compte que la demanada és canviant. Hi ha èpoques en que hi ha molts joves majors de 18 anys que els aniria bé el pis residència, d'altres on hi ha major nombre de joves que sol·liciten entrar en pisos assistits, d'altres on no hi ha gaires joves que sol·licitin places. De fet, cap dels recursos estudiat té actualment totes les places cobertes.

Així doncs, és molt complicat afirmar si existeix o no una mancança de recursos per aquest col·lectiu en referència a pisos. Però és evident que la resposta que es dona a les necessitats d'aquest col·lectiu s'ha d'anar adaptant a les mateixes, i per tant sempre cal treballar la qualitat de la resposta donada.

Per altra banda, és important que l'acompanyament socioeducatiu als joves tutelats i extutelats s'entengui com un dret a nivell legislatiu, i s'especifiqui en la llei dels Drets i les Oportunitats de la Infància i l'Adolescència 14/2010. Per altra banda, tot i que aquest fet ja es dona, l'administració encara no cobreix totes les necessitats d'aquest col·lectiu. Per aquest motiu, hi ha entitats, associacions i fundacions que han volgut omplir aquest buit creant nous recursos per oferir suport socioeducatiu als joves tutelats i extutelats d'entre 16 i 21 anys.

Analitzar la pràctica socioeducativa que es porta a terme en els recursos d'acompanyament al jove extutelat, emfatitzant en les possibilitats i els límits de la mateixa.

Com es deia en l'apartat anterior, la pràctica socioeducativa, que es porta a terme en els recursos d'acompanyament al jove extutelat, tracta de donar resposta a les necessitats d'aquest col·lectiu.

La pràctica socioeducativa es dona a través de les diferents tasques dels educadors, en el seu dia a dia als recursos, mitjançant el contacte directe amb els nois i noies. Les possibilitats que té la pràctica educativa es conformen en un conjunt d'estratègies per traspasar als joves les eines i els recursos necessaris per fer front a les competències i els hàbits que els facilitin l'acompliment dels seus objectius.

La majoria d'educadors estan d'acord en què no hi ha un protocol o un document d'estratègies que s'adeqüin a les particularitats de cada noi. És per això, que la pràctica socioeducativa es crea en base a les característiques de cada jove, i ha de ser forçosament canviant.

L'estada en un pis assistit/residencial s'entén com un assaig abans que els joves visquin completament per si sols. Així doncs, l'assaig no s'ha de distanciar molt del que serà la realitat perquè sinó, no compliria l'objectiu dels recursos. Permetre que els nois i noies s'equivoquin i aprenguin dels seus errors és ajudar-los a avançar, deixar-los una mica sols també forma part del treball socioeducatiu.

Tot i això, cal tenir present que no tot és modificable o educable i per tant, la pràctica educativa s'ha de limitar en allò educatiu. Les limitacions en que es troben aquests recursos, són, en general, econòmiques i pròpies de la situació actual: és difícil trobar feina, no es pot estudiar si no tens diners per viure..

Assenyalar la importància de comptar amb un referent que acompanyi als joves extutelats en el seu procés cap a l'autonomia plena.

És important que els joves puguin comptar amb una persona que prengui el rol de referent durant el seu procés cap a l'autonomia plena. La figura del referent es tradueix, en els centres residencials i d'acollida, en el tutor que els acompanya de forma més individualitzada durant el temps que es troben sota tutela de la Generalitat.

Així doncs, la figura del referent es perd quan arriben a la majoria d'edat. Tot i que els pisos per a joves és un espai reduït i l'acompanyament és sempre individualitzat, els educadors i educadores procuren donar-los suport sense que creïn una relació de referent que pugui provocar una dependència a la presència del professional.

A més, la figura del referent és un paper que el pot fer la persona que ells vegin com a tal, ja sigui un educador/a, un familiar o un amic que l'està recolzant. En aquest sentit però, es volia posar en rellevància que la figura del referent professional és important en el seu itinerari, però no es pot imposar ni pretendre que el professional esdevingui imprescindible per al/la jove.

6. Propostes de millora

Les propostes de millora que es mostren a continuació són el resultat d'algunes mancances o necessitats detectades en els recursos d'acompanyament al jove tutelat i extutelat del Camp de Tarragona, però també fan referència a les actuacions prèvies en els CRAE i Centres d'Acollida.

El moment d'entrar a viure en un pis assistit o residència després d'haver estat acollit en un centre residencial o d'acollida és un episodi xocant per als joves. Considero que podria ser interessant un procés d'ingrés progressiu, en que el jove pogués conèixer el pis abans d'entrar-hi a viure, i posteriorment, anar fent pernoctes al pis durant els caps de setmana, o una setmana sencera, fins que hagués de quedar-s'hi. Això implicaria començar el treball d'autonomia abans. És més, seria positiu que el treball per assolir l'autonomia plena comencés abans de proposar-los d'anar a un pis assistit o residencial. Si els nois i noies poguessin cuinar-se el dinar de tant en tant, rentar-se la roba o anar a comprar ja s'estarien assolint uns hàbits que no caldria treballar-los més tard, quan ja es trobessin als pisos. A més, els donaria confiança per seguir assumint responsabilitats en el seu dia a dia.

Per altra banda, també crec interessant estudiar la possibilitat de crear un recurs per a joves tutelats i extutelats on la presència de l'educador s'adaptés a les necessitats dels joves. En els pisos assistits per majors de 18 anys, la presència de l'educador és lleugera, i lleugera vol dir que només hi estan unes hores al matí o la tarda. Altrament, en els pisos residència la figura de l'educador és permanent. Així doncs, penso que seria positiu crear l'opció d'adaptar més la presència de l'educador a les necessitats dels nois i noies. A tall d'exemple: si a una noia li fa respecte dormir sola cada nit, o és al vespre quan se sent més angoixada, potser la presència de l'educador, en les primeres nits, l'ajudaria a adaptar-se millor. Així doncs, aquesta opció seria l'entremig d'un pis assistit i d'un pis residència per a joves extutelats majors de 18 anys.

Per últim, tenint en compte els diferents recursos i serveis per a joves tutelats i extutelats al Camp de Tarragona, penso que seria interessant la creació d'un document on es detallessin tots els recursos d'acompanyament al jove tutelat i extutelat al Camp de Tarragona, per a què els estudiants i professionals poguessin disposar d'un recull dels mateixos on es detallessin els seus objectius, les places que hi ha, la fundació, l'entitat o l'empresa que el gestiona...etc. A més, seria convenient explicitar les funcions de l'educador/a social en cada tipologia de recurs i també les funcions globals dels educadors/es socials que treballen en l'àmbit d'acompanyament al jove tutelat i extutelat en els seus processos d'autonomia plena.

7. Conclusions

Els recursos d'acompanyament socioeducatiu al jove tutelat i extutelat del Camp de Tarragona representen un suport important per als joves que, en assolir la majoria d'edat, han de deixar els centres de protecció a la infància i l'adolescència on han estat acollits. En aquest treball, queda palesa la importància del procés de desinternament, del salt entre els centres de protecció al pis assistit o residència. En aquest sentit, el treball d'acoblament als pisos assistits/residència és molt important per evitar que esdevingui un moment angoixant per als nois i noies. De fet, el treball socioeducatiu encaminat a l'assoliment de l'autonomia plena, és important que s'iniciï molt abans de la proposta de desinternament. El mateix passa, en el moment que els joves han de deixar el pis assistit o residència, quan veuen que han d'afrontar, des d'aquell moment, sols el seu projecte de vida.

Així doncs, el paper de l'educador/a social en aquests recursos és essencial per a preparar aquests moments mitjançant la pràctica socioeducativa, tenint sempre present la finalitat de l'acció: que els i les joves deixin de necessitar l'acompanyament de l'educador/a. Per aquest motiu, és important assenyalar l'equilibri que hi ha d'haver entre l'acompanyament, i la distància apropiada que promou l'autonomia dels joves.

Tanmateix, no es pot obviar la figura del referent en la història de vida dels joves, aquest estudi pretén donar rellevància a la necessitat dels joves de comptar amb una figura de suport, algú que els doni la confiança i els orienti, i que hi sigui present. En aquest sentit, la figura de l'educador/a social es pot traduir com la figura del referent professional, però tenint en compte el caràcter temporal del recurs i la construcció d'un vincle educatiu que permeti un treball socioeducatiu encarat a assolir els objectius d'aquesta tipologia de recursos. De fet, el referent en la història de vida dels joves és aquella persona que ells trien (amics, parella, familiars, etc.), i un dels objectius de l'educador/a social és facilitar al jove

l'aprenentatge d'habilitats socials, que facilitin al jove la creació d'una xarxa social que li sigui un suport positiu un cop hagi de deixar el recurs. .

En relació a les històries de vida relatades en aquest treball, s'ha pogut constatar que el punt de vista dels joves, que són els protagonistes del seu procés socioeducatiu, ha de servir als professionals per repensar l'acció que es duu a terme en els recursos d'acompanyament i suport.

Per acabar, tot i que s'ha pogut donar resposta als objectius plantejats a l'inici del treball, també s'ha evidenciat la necessitat de seguir estudiant la pràctica socioeducativa amb joves tutelats i extutelats, donada la dificultat d'abordar tots els elements i tipologies d'acció que es donen en aquest context.

8. Bibliografia

Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET). (2013). *Memòria 2013*. Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família. Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.

Barranco, O., Bolívar, M., Miquel Verd, J., Castelló, L.,. (2014). *L'impacte de la crisi econòmica en les trajectòries laborals de la joventut*. [Monogràfic en línia]. Col·legi de politòlegs i sociòlegs de Catalunya. Recuperat el 3 de març de 2015 de:

http://ambitscolpis.com/2014/03/25/limpacte-de-la-crisi-economica-en-les-trajectories-laborals-de-la-joventut/#_ftn1

Bauman, Zygmunt. (2002) *Modernidad líquida*. Fondo de Cultura Económica. Recuperat de:

<http://colegiodesociologosperu.org/nw/biblioteca/modernidad-liquida.pdf>

Bretones Peregrina, Eva. Ros Nicolau, Josep. (2012) *A propòsit de les històries de vida*. Material docent UOC. Barcelona: UOC.

Carbonell i Batlle, Isidre. (2010) *Transició a la vida adulta*. Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família. *Parlem d'infància*. Recull d'articles del butlletí Inf@ncia (2009-2010). Col·lecció Infància i Adolescència núm.7.

Castel, Robert. (16 de Març de 2013). *Robert Castel, El model de la competitivitat pura. Entrevista a la UOC amb Nuria Güell*. Recuperat de: <http://filosoficament.org/category/robert-castel/>.

Camacho Salazar, Julián. (2013). *De la dependència a l'emancipació dels joves tutelats extutelats. Claus per a l'acompanyament en aquest procés*. Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família. Col·lecció Eines 15.

Col·legi d'Educatrices i Educadors Socials de Catalunya. (2003) *L'educació social i la infància. "Acompanyant cap al futur"*. Barcelona: Quaderns d'Educació Social.

Costábile, Leopold. **Beatriz**, Sandra (2010) *Bases per a l'acció socioeducativa amb la infància: Aportacions des de l'àmbit social per a l'acció socioeducativa*.

Fryd, Paola (coord.) *Bases per a l'acció socioeducativa amb la infància*. Barcelona: UOC. Recuperat el 2 d'abril de 2015 de:
<http://www.inau.gub.uy/biblioteca/tiziore.pdf>

Fundació Plataforma educativa. (Abril 2010) *Factors d'èxit en infants atesos en CRAE..*

Garcia-Duran, Marisa. *Servei de Seguiment, Acompanyament i Suport als Joves Extutelats*. (2013) La Finestra. Article publicat al butlletí d'Inf@ncia núm. 72

González González, Eugenio. **Fernández** Martín, M. Poveda. (2011) *Los jóvenes en la Sociedad actual. Desarrollo desde un enfoque psicosocial*. González González, Eugenio (coord.). *Psicología del Ciclo Vital*. Madrid: Editorial CCS.

López Noguero, Fernando. (2002). *El análisis de contenido como método de investigación*. Revista de Educación, 4. (2002): 167-179. Universidad de Huelva.

Leo, Miquel. (2001) *El sujeto de la educación, un lugar que se construye*. Hebe TIZIO coordinadora. *Reinventar el vínculo educativo: aportes de la Pedagogía Social y del Psicoanálisis*. Barcelona: Gedisa.

Medel García, Encarna. (2010). *Els sistemes de protecció de les infàncies. Els circuits socials*. Fryd, Paola (coord.) *Bases per a l'acció socioeducativa amb la infància*. Barcelona : UOC

Montserrat Boada, Carme. **Casas** Aznar, Ferran. **Malo** Cerrato, Sara. **Bertran** Camats, Irma. (2012) *Els itineraris educatius dels joves extutelats*. Col·lecció Infància i adolescència. Num:6. Generalitat de Catalunya

Montserrat, Carme. Casas, Ferran. Sisteró, Clara. (2013) *Estudi sobre l'atenció als joves extutelats: Evolució, Valoració i Reptes de Futur. Informe de resultats*. Universitat de Girona.

Minguez Moreno, Almudena (coord.), **López** Peláez, Antonio. **Sánchez-Cabezudo** Segado, Sagrario. (2012) *La transició dels joves a la vida adulta. Crisi econòmica i retard en l'emancipació*. Col·lecció Estudis Socials. Núm. 34. Barcelona.

Ortiz, Daniel. **Miró**, Ivan. (2001) *Treball, valors i canvi. Les ruptures en la precarietat*. Premi Joventut 1999. Generalitat de Catalunya. Barcelona: Aportacions.

Servei Educatiu de Transició Cap a una Autonomia Plena a la Societat (SETCAPS). (2013) *Projecte Educatiu*. Fundació Casa Sant Josep. Xarxa Sanitària i Social Santa Tecla: Tarragona.

Taylor, SJ. **Bogdan**, R. (1994) *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Buenos Aires: Ediciones PAIDOS. Recuperat de:
<http://www.academia.edu/5095570/Taylor-S-J-Bogdan-R-Introduccion-a-Los-Metodos-Cualitativos-de-Investigacion>

Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. Dossiers del Tercer Sector. (2014) *Joves extutelats. El repte d'emancipar-se avui*. Núm. 33

Villa, Ana. (2015) *Joves extutelats. El repte d'emancipar-se avui*. Núm. 41 Gener de 2015. Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. Debats Catalunya. Propostes des del tercer sector.